

**De Klachtencommissie als
verantwoordelijke instantie voor de
behandeling van de klachten van de
gedetineerden in de gesloten centra
(2004-2007)**

**Analyse en evaluatie van een
ontoereikende maatregel.**

Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding

Januari 2008

De Klachtencommissie als verantwoordelijke instantie voor de behandeling van de klachten van de gedetineerden in de gesloten centra (2004-2007)

Analyse en evaluatie van een ontoereikende maatregel.

INLEIDING

Het Koninklijk Besluit van 2 augustus 2002¹, dat de werking regelt van de gesloten centra voor vreemdelingen, asielzoekers of mensen zonder papieren, richt een Commissie en een permanent secretariaat op, gelast met de behandeling van de individuele klachten van bewoners betreffende de toepassing van ditzelfde besluit.

Dit klachtensysteem trad in januari 2004 in werking. De eerste klacht die door een in een gesloten centrum gedetineerde vreemdeling werd ingediend, dateert van 15 januari 2004.

Zowel het «Geheel van principes ter bescherming van alle personen die onderworpen zijn aan eender welke vorm van detentie of gevangenschap»² als het “Geheel van minimumregels voor de behandeling van gedetineerden”³, beiden goedgekeurd door de

¹ Koninklijk Besluit van 2 augustus 2002 «houdende vaststelling van het regime en de werkingsmaatregelen, toepasbaar op de plaatsen gelegen op het Belgisch grondgebied, beheerd door de Dienst Vreemdelingenzaken, waar een vreemdeling wordt opgesloten, ter beschikking gesteld van de regering of vastgehouden, overeenkomstig de bepalingen vermeld in artikel 74/8, § 1, van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen», verder genoemd «het KB».

² Geheel van principes ter bescherming van alle personen die onderworpen zijn aan eender welke vorm van detentie of gevangenschap, als aangenomen door de Verenigde Naties in de resolutie 43/173 van 9 december 1988. Zie in het bijzonder principe 33.

³ Geheel van minimumregels voor de behandeling van gedetineerden, als aangenomen door het eerste Congres van de Verenigde Naties Unies voor misdaadpreventie en de behandeling van delinquenten,

Verenigde Naties, staan het bestaan van klachtensystemen voor de gedetineerden voor, opdat hen de mogelijkheid geboden wordt de omstandigheden van hun detentie te betwisten. Ook het Europese Comité voor de preventie van martelingen en onmenselijke of vernederende straffen of behandelingen (CPT) hecht, tijdens zijn bezoeken aan detentieplaatsen, bijzonder veel belang aan de vraag of er een klachtensysteem voor de gedetineerden bestaat en, indien dat zo is, aan de wijze van functioneren van het systeem⁴. Immers, ongeacht de achterliggende reden voor de maatregel tot vrijheidsberoving, kunnen er belangrijke indicatoren geïdentificeerd worden waarmee het respect dat aan gedetineerden wordt betuigd kan nagegaan worden, met name vooreerst het al dan niet bestaan van een klachtenprocedure, vervolgens de uitvoeringsmodaliteiten van het recht een klacht in te dienen en ten derde de praktische werkingsmodaliteiten. Bovendien vormt de goede werking van een dergelijk klachtensysteem een belangrijk werkinstrument voor de preventie van elke vorm van marteling of eender welke andere vorm van onmenselijke of vernederende behandelingen.

Eén van de wettelijke missies toevertrouwd aan het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding (CGKR), vormt de opdracht «te waken over het respect voor de grondrechten van vreemdelingen»⁵.

Het Koninklijk Besluit van 2 augustus 2002 dat de werking van de gesloten centra regelt, kent het CGKR het recht toe om de gesloten centra te bezoeken, een recht waarvan het CGKR regelmatig gebruik maakt⁶.

Dit Koninklijk Besluit vraagt bovendien van het permanent secretariaat van de klachtencommissie dat het CGKR enerzijds in kennis wordt gesteld van de klacht en het gevolg dat eraan wordt gegeven en anderzijds, indien de klacht werd overgemaakt aan de Commissie, van het gevolg dat zij eraan heeft gegeven⁷.

Rekening houdend met de bijzondere rol die het CGKR door de wet en de reglementering terzake toegewezen kreeg, meent het CGKR dat het nuttig is over te gaan tot de analyse en de beoordeling van het klachtensysteem, en dit zowel van zijn wettelijke basis als van de praktische uitvoering.

VOORAFGAANDE OBSERVATIE

Om dit verslag op te stellen heeft het CGKR zich voornamelijk gebaseerd op teksten en inlichtingen die door het permanent secretariaat van de Klachtencommissie werden

gehouden te Genève in 1955 en goedgekeurd door de Economische en sociale Raad in de resoluties 663 C (XXIVa van 31 juli 1957 en 2076 (LXII) van 13 mei 1977. Zie in het bijzonder Regel 36.

⁴ Zie Europees Comité voor de preventie van marteling en onmenselijke of vernederende straffen of behandelingen, Controlelijst voor onafhankelijke inspecteurs, Straatsburg, 12 oktober 2000, p. 5

⁵ Artikel 2,§3 van de wet van 15 februari 1993 tot oprichting van een Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding.

⁶ Medewerkers van het CGKR bezoeken elk gesloten centrum één keer per maand.

⁷ Artikelen 131 en 132§5 van het KB van 2 augustus 2002

verstrekt. Het secretariaat dient het CGKR te informeren wanneer er een klacht wordt ingediend, alsook over het gevolg dat hieraan wordt gegeven. Momenteel wordt die informatieplicht uiterst beperkt geïnterpreteerd, waardoor de meegeede informatie enkel gebruikt kan worden voor een statistische analyse. Verder in het rapport komen we hier op terug. Het CGKR heeft getracht om de informatie aan te vullen met de eigen - uiteraard partijdige en onvolledige - vaststellingen en getuigenissen van gedetineerden in de gesloten centra die regelmatig door het CGKR worden bezocht.

Als gevolg hiervan geeft dit verslag dus slechts een gedeeltelijk zicht op het klachtensysteem dat nu iets meer dan drie en een half jaar functioneert. En met eveneens het risico dat het onrechtvaardig overkomt bij de mensen die binnen de het systeem echt beroepsbewust werken.

Wij betreuren het feit dat we geen toegang hadden tot de klachten, noch tot de beslissingen tot onontvankelijkheid genomen door het permanent secretariaat, noch tot het resultaat van de bemiddelingen tussen de klagers en de directies van de gesloten centra, noch tot de beslissingen door de Klachtencommissie zelf genomen.

Het CGKR is ervan overtuigd dat een waar transparantiebeleid – in vol respect voor de gedetineerden in de gesloten centra – zou bijdragen tot het vaststellen van de geloofwaardigheid van het geldende klachtensysteem en tot het wegwerken van de misvattingen die ontstaan door de onduidelijkheid die rond de werking heerst.

In een eerste hoofdstuk stelt dit verslag een juridische analyse voor van de teksten die de klachtenprocedure regelen voor de gedetineerden in gesloten centra. Het tweede hoofdstuk geeft een cijferanalyse, gebaseerd op de inlichtingen die worden verstrekt door het permanent secretariaat van de Klachtencommissie. Het derde hoofdstuk vult deze juridische beschrijving en statistische gegevens aan aan de hand van de vaststellingen en de informatie die het CGKR verkreeg tijdens de bezoeken aan de gesloten centra en de contacten met het permanent secretariaat. De besluiten van onderhavig verslag worden in het vierde hoofdstuk voorgesteld. Het vijfde hoofdstuk tenslotte is gewijd aan de aanbevelingen die het CGKR meent te mogen geven.

1. JURIDISCH KADER

Het Koninklijk Besluit van 2 augustus 2002 dat het regime en de werkingsregels van de gesloten centra bepaalt, voorziet onder Titel VI «Individuele klachten van bewoners en het jaarverslag» dat de Minister een «*Commissie met een permanent secretariaat die uitsluitend belast worden met de behandeling van de individuele klachten van de bewoners betreffende de toepassing van dit besluit (opricht)*»⁸. De artikelen 130 tot 134 van het Koninklijk Besluit zijn daaraan gewijd.

Een Ministerieel Besluit dat op 23 september 2002⁹ aangenomen werd door de Minister van Binnenlandse Zaken, bepaalt «*de procedure- en werkingsregels van de Commissie en*

⁸ Artikel 130

⁹ Verder genoemd «het MB»

het permanent secretariaat, bedoeld in het artikel 130 van het koninklijk besluit van 2 augustus 2002».

1.1. Het bevoegdheidsdomein van het permanent secretariaat en van de Klachtencommissie

Het bevoegdheidsdomein van de Klachtencommissie en van het permanent secretariaat beperkt zich tot de behandeling van de klachten zoals bepaald in het Koninklijk Besluit houdende vaststelling van het regime en de werkingsmaatregelen van de gesloten centra (artikel 130 van het KB). Het KB bestaat uit vijf titels, die de rol van de Klachtencommissie beperken: ze kan dus enkel die klachten behandelen die betrekking hebben op de «Reglementering inzake bewoners» (Titel II van het KB), de «Leefregels en tuchtregime in het centrum.» (Titel III van het KB), de regels rond «Veiligheid en handhaving van de openbare orde» (Titel IV van het KB), de «Administratieve voorschriften» (Titel V van het KB) en de regels rond de « Individuele klachten van bewoners en het jaarverslag» (Titel V van het KB).

Bijgevolg zijn de Klachtencommissie en het secretariaat niet bevoegd voor het onderzoek van klachten over de omstandigheden waaronder de arrestatie gebeurd is, noch voor betwistingen rond de gegrondheid van de beslissing tot vrijheidsberoving, noch over de omstandigheden waaronder een transfer plaatsvond of van een verwijdering of van een poging tot verwijdering.

Bovendien, rekening houdend met het toepassingsgebied van het Koninklijk Besluit, heeft de ingevoerde klachtenprocedure geen betrekking op de personen die verblijven in het «INAD»-centrum van de luchthaven Brussel Nationaal¹⁰ die, hoewel ze van hun vrijheid beroofd zijn, geen toegang hebben tot enige formele klachtenprocedure betreffende de omstandigheden van hun opsluiting.

In toepassing van artikel 6 van het MB is het permanent secretariaat van de Klachtencommissie gelast om na te gaan en te beslissen of de ingediende klacht wel degelijk betrekking heeft op «een beslissing of feiten in toepassing van het koninklijk besluit van 2 augustus 2002». Indien ze menen dat dit niet het geval is, dan wordt de klacht “onontvankelijk” verklaard en niet voorgelegd aan de Commissie.

1.2. De ontvankelijkheidsvoorwaarden van de klacht

Om ontvankelijk te zijn moet een klacht:

- schriftelijk worden opgemaakt (artikel 1 van het MB)

¹⁰ Zie artikel 2 van het KB: «Dit besluit is van toepassing op alle plaatsen die ingericht zijn om op permanente wijze gebruikt te worden als één van de plaatsen bedoeld in artikel 74/8 van de wet (van 15 december 1980), met uitzondering van de strafinstellingen en de INAD-centra.»

- opgesteld zijn in één van de officiële Belgische landstalen, of in de moedertaal van de “bewoner”¹¹ » (artikel 1 van het MB)
- ondertekend zijn door de bewoner (artikel 1 van het MB)
- gedagtekend zijn (artikel 1 van het MB)
- ingediend zijn binnen de vijf dagen nadat de aangevoerde beslissing genomen werd of de aangehaalde feiten zich hebben voorgedaan. (artikel 6 van het MB). Het is de datum van de fax (ingeval de klacht wordt ingediend door de directeur van het centrum wegens hoogdringendheid) of de datum van de bevestiging van de ontvangst van de klacht door het permanent secretariaat (ingeval de klacht wordt ingediend ter gelegenheid van een permanentie die wordt georganiseerd door het permanent secretariaat in het gesloten centrum, of ingeval van een gewone klacht die verstuurd of per drager aan het secretariaat van de klachtencommissie wordt bezorgd via de centrumdirectie) die worden beschouwd als indieningsdatum van de klacht. (artikel 4 van het MB)
- door de bewoner aan een medewerker van het permanent secretariaat van de Commissie worden overhandigd tijdens een in het centrum georganiseerde permanentie, of op vraag van de bewoner, door bemiddeling van de centrumdirecteur, aan het permanent secretariaat worden toegezonden (artikel 2 van het MB)

Het valt onder de bevoegdheid van het permanent secretariaat om – naast het nagaan of de klacht valt in het werkdomein van het secretariaat en de Commissie - na te gaan en te beslissen of de formele ontvankelijkheidsvoorwaarden vervuld zijn. Indien men meent dat dit niet het geval is, wordt de klacht afgewezen als zijnde «onontvankelijk» en niet ingediend bij de Commissie.

Noch het Koninklijk Besluit noch het Ministerieel Besluit voorzien een beroep tegen een beslissing van onontvankelijkheid die uitgesproken wordt door het permanent secretariaat.

Tenslotte dient er genoteerd dat de hier aangehaalde ontvankelijkheidsvoorwaarden niet zijn voorgeschreven door het Koninklijk Besluit, maar vastgelegd in het Ministerieel Besluit. Dit Ministerieel Besluit bepaalt op vraag van het Koninklijk Besluit «de procedure- en werkingsregels van het permanent secretariaat en de Commissie»¹².

1.3. Organisatie en samenstelling van het Permanent secretariaat

Het permanent secretariaat wordt «opgericht door de voorzit(s)ter van het Directiecomité van de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken», die “voldoende personeelsleden van beide taalrollen aanduidt om binnen een redelijke termijn de klachten te kunnen behandelen».

¹¹ Met de term «bewoner» wordt in het KB de vreemdeling aangeduid die in een gesloten centrum gedetineerd is. In dit verslag wordt de term «bewoner» gebruikt wanneer er verwezen wordt naar een wettelijke of reglementaire bepaling. Het CGKR benadrukt echter het eufemistische karakter, gezien het toch gaat om iemand die van zijn vrijheid is beroofd.

¹² Artikel 133 van het KB.

Op dit ogenblik wordt het permanent secretariaat verzekerd door één enkele persoon, onder het toezicht van de voorzitter van het directiecomité van de FOD Binnenlandse Zaken.

1.4. Samenstelling van de Klachtencommissie

De Klachtencommissie «is samengesteld uit drie leden, met name:

1. een magistraat, een gewezen magistraat of een lid of een gewezen lid van een administratief rechtsorgaan, die het voorzitterschap waarneemt;
2. een advocaat of een houder van een leeropdracht rechtswetenschappen aan een Belgische universiteit;
3. de voorzit(s)ter van het Directiecomité van de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken of diens gemachtigde, met uitsluiting van een personeelslid van de Dienst Vreemdelingenzaken.» (artikel 130 van het KB.)

De leden van de Commissie worden benoemd door de Minister die de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen onder zijn bevoegdheid heeft. Hun mandaat duurt vijf jaar. (artikel 16 van het MB)

Via een Ministerieel Besluit van 9 september 2003 werden benoemd tot «leden van de Commissie gelast met de behandeling van individuele klachten van de bewoners van gesloten centra»:

4 Nederlandstalige leden, met name:

- Dhr. Philippe Gysbergs, in zijn hoedanigheid van magistraat, voorzitter van de Commissie,
 - Mevr. Linda Luytens, in haar hoedanigheid van advocaat,
 - Dhr. Frank Coel, in zijn hoedanigheid van advocaat,
 - Mevr. Monique De Knop, in haar hoedanigheid van voorzitter van het Directiecomité van de FOD Binnenlandse Zaken
- en 3 Franstalige leden, met name:
- Dhr. Jean-Jacques Stryckmans, in zijn hoedanigheid van voormalig magistraat,
 - Dhr. Pierre Monville, in zijn hoedanigheid van advocaat,
 - Mevr. Monique De Knop, in haar hoedanigheid van voorzitter van het Directiecomité van de FOD Binnenlandse Zaken.

De voorzit(s)ter van het Directiecomité van de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken wordt als Nederlandstalig én als Franstalig lid geteld. Enkel Dhr. Gysbergs krijgt de functie van Voorzitter toegekend, in zijn hoedanigheid van magistraat.

Via Ministerieel Besluit van 8 april 2005¹³, dat aangenomen werd omdat «de Commissie met het oog op een optimale werking moet worden aangevuld met een aantal leden», werden bovendien benoemd:

2 Nederlandstalige leden, met name:

- Dhr. Oscar Vankesbeeck, in zijn hoedanigheid van advocaat,
- Dhr. Tom Vander Beken, in zijn hoedanigheid van houder van een leeropdracht rechtswetenschappen aan een universiteit.

1 Franstalig lid, met name:

- Dhr. Savas Salman, in zijn hoedanigheid van advocaat.

1.5. De rol van het permanent secretariaat

De rol van het permanent secretariaat is van wezenlijk belang voor de werking van het door het KB ingevoerde klachtensysteem. Het heeft heel wat functies (zie artikel 131 van het KB).

- **Ontvangst en behandeling van de klachten**

Het permanent secretariaat ontvangt de klachten, ofwel onmiddellijk ofwel tijdens permanenties die het organiseert in de gesloten centra, ofwel via de directeurs van de gesloten centra.

Het bevestigt de ontvangst van de klacht «onmiddellijk of binnen één werkdag nadat de klacht bij haar is toegekomen» (artikel 4 van het MB).

Indien het secretariaat dit nuttig acht, mag het bijkomende inlichtingen verzamelen over de ingediende klacht. Indien nodig zorgt het dat de klacht wordt vertaald. (artikel 1 van het MB)

- **Beslissing over de ontvankelijkheid van de klachten**

Het permanent secretariaat moet uitspraak doen over de ontvankelijkheid van de klachten (zie hoger). Wij willen er even aan herinneren dat er geen beroep voorzien is tegen de beslissing van onontvankelijkheid vanwege het permanent secretariaat. Indien het secretariaat een klacht als onontvankelijk beschouwt, dan wordt het dossier afgesloten. (artikel 10 van het MB)

- **Minnelijke schikking tussen de betrokken partijen**

Indien het permanent secretariaat meent dat een klacht ontvankelijk is, probeert het de partijen te bemiddelen. Zelfs na een weigering tot bemiddeling en het doorgeven van de klacht aan de Klachtencommissie, mag het permanent secretariaat verder proberen om tot een minnelijke schikking te komen. De bewoner die de minnelijke schikking aanvaardt dient zijn klacht schriftelijk in te trekken, het dossier wordt afgesloten (artikel 10 van het MB) en dit ongeacht of de minnelijke schikking bekomen werd voor of na het doorgeven van de klacht aan de Commissie.

- **Informatieplicht**

¹³ Ministerieel Besluit tot wijziging van het ministerieel besluit van 9 september 2003 houdende de benoeming van de leden van de Commissie, gelast met de behandeling van individuele klachten van bewoners van gesloten centra.

Het permanent secretariaat heeft tot plicht om de volgende personen op de hoogte te brengen over de klacht en het gevolg dat eraan gegeven werd:

- de bewoner,
- de directeur van het gesloten centrum in kwestie,
- de Directeur-generaal van de Dienst Vreemdelingenzaken en
- het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding (CGKR).

Indien de Commissie uitspraak heeft moeten doen over een klacht (wat veronderstelt dat de klacht voordien ontvankelijk werd verklaard en dat de poging tot minnelijke schikking niet tot een goed einde werd gebracht), dient het permanent secretariaat bovendien de volgende personen te informeren over het gevolg dat de Commissie aan de klacht heeft gegeven:

- de bewoner,
- de directeur van het gesloten centrum,
- de Minister en
- het CGKR.

- **Organisatie van het werk van de Commissie en bepaling van de samenstelling**

Het secretariaat neemt de rol van «griffier» op voor rekening van de Commissie. Bovendien bepaalt het «de samenstelling van de Commissie, naargelang de beschikbaarheid van de leden» (artikel 19 van het MB). Noch het KB, noch het MB preciseren de manier waarop de zetel van de Commissie dient te worden samengesteld. Er zijn ook geen bepalingen die preciseren op welk wijze de zaken verdeeld moeten worden onder de Nederlandstalige en de Franstalige leden van de Commissie.

- **Samenstelling van het dossier op basis waarvan de Commissie de klacht zal behandelen**

Het permanent secretariaat «stelt het vooronderzoek in» van het dossier dat zal worden voorgelegd aan de Commissie. (artikel 14 van het MB).

1.6. De rol van de directies van de gesloten centra

Indien de bewoner zijn klacht niet indient ter gelegenheid van een permanentie die in het centrum door het permanent secretariaat wordt georganiseerd, dient deze zijn klacht aan het permanent secretariaat te doen geworden via de centrumdirecteur.

De centrumdirecteur wordt eraan gehouden de klacht “zonder verwijl” aan het permanent secretariaat toe te zenden of per drager te bezorgen. (artikel 2)¹⁴.

Indien de bewoner hoogdringendheid inroept kan hij aan de directeur van het gesloten centrum ook vragen om zijn klacht per fax te verzenden naar het secretariaat. (artikel 2,§2). De directeur kan weigeren hieraan gevolg te geven en de klacht dus gewoon per

¹⁴ Artikel 3 van het MB heeft het over «de kortst mogelijke tijd».

post of per drager laten bezorgen, waarbij hij zijn beslissing schriftelijk motiveert en dit document aan de bewoner bezorgt.

De directeur van het gesloten centrum moet aan de bewoner een schriftelijke bevestiging geven van de dag en het uur van de verzending, het bezorgen per drager of het toezenden per fax van de klacht aan het permanent secretariaat. (artikel 2, 4, §2 van het MB).

1.7. De procedure voor de Klachtencommissie

De Commissie kan slechts zetelen indien drie van haar leden aanwezig zijn.

De bepalingen van het KB en van het MB voorzien geen audiënties, noch dat de partijen verschijnen. Er wordt niet voorzien dat de advocaat van de klager desgevallend ingelicht wordt over de samenkomst van de Klachtencommissie, tijdens dewelke de klacht van diens cliënt behandeld zal worden.

De Commissie behandelt de klacht op basis van het dossier dat door het permanent secretariaat werd samengesteld (artikel 14 van het MB). Indien zij van oordeel is dat het dossier onvolledig is, kan zij beslissen bijkomende informatie in te winnen van de betrokken partijen.

Zij beslist met meerderheid van stemmen.

Zij wordt wettelijk aan geen enkele termijn gehouden.

1.8. De beslissingsmacht van de Klachtencommissie

De Commissie kan de klacht die bij haar aanhangig werd gemaakt gegrond, gedeeltelijk gegrond of ongegrond verklaren.

Een klacht zal slechts gegrond worden verklaard voor zoverre de aangevochten beslissing of het feit waarover de klacht gaat in tegenspraak is met één van de bepalingen van het KB van 2 augustus 2002.

Ingeval de klacht gegrond wordt verklaard, kan de klachtencommissie:

- elke door haar nuttig bevonden aanbeveling richten aan de centrumdirecteur en aan de Directeur-generaal,
- of de aangevochten beslissing geheel of gedeeltelijk annuleren,
- of aan de Directeur-generaal van de Dienst Vreemdelingenzaken elke aanbeveling richten over een eventuele sanctie ten aanzien van de personeelsleden in kwestie.

Het is dus niet aan de Klachtencommissie de bewoner in rechte te herstellen die het slachtoffer geworden zou zijn van een feit dat in tegenspraak is met een van de bepalingen van het KB, door hem bijvoorbeeld een schadevergoeding of een herstel in natura toe te kennen. De Klachtencommissie doet voornamelijk aanbevelingen en heeft

slechts een beslissende macht indien zij een beslissing annuleert die uitdrukkelijk werd aangevochten door de bewoner.

1.9. Impact van het indienen van een klacht op een beslissing tot verwijdering

Het KB specificceert dat het indienen van een klacht, noch de maatregelen van verwijdering ten aanzien van de klager, noch de uitvoering ervan schorst¹⁵.

1.10. Informatie over de klachtenprocedure

In artikel 17 van het KB wordt bepaald dat de tekst van dit besluit en het huishoudelijke reglement van het centrum steeds ter beschikking moeten gesteld worden van iedere persoon die deze wenst te consulteren gedurende zijn verblijf in het centrum.

Bovendien moet elke gedetineerde in het bezit gesteld worden van een «onthaalbrochure» die de verblijfsvoorwaarden in het gesloten centrum beschrijft. Tevens dient hij een «informatiebrochure» te ontvangen waarin bepaald staat hoe hij zijn rechten kan doen gelden: de beroepsmogelijkheden tegen de beslissing tot detentie, de mogelijkheid om «*een klacht te formuleren aangaande de omstandigheden van de opsluiting*», de mogelijkheid om bijstand te verkrijgen van een niet-gouvernementele organisatie en om een beroep te doen op juridische bijstand.

Het is dus eigenlijk via de «informatiebrochure» en het ter beschikking stellen van het Koninklijk Besluit dat de gedetineerde geïnformeerd wordt over de klachtenprocedure.

2. ELEMENTEN VOOR DE STATISTISCHE EVALUATIE

Zoals reeds vermeld vereist het KB van het permanent secretariaat van de Klachtencommissie dat het CGKR op de hoogte wordt gebracht van de ontvangen klachten en de gevolgen die eraan gegeven worden en, indien de klacht aan de Commissie werd doorgegeven, van de gevolgen die zij eraan geeft.

Het permanent secretariaat van de Klachtencommissie interpreteert deze informatieplicht t.o.v. van het CGKR momenteel op een heel restrictieve manier.

Het beperkt zich ertoe het CGKR met een eerste schrijven in te lichten over het feit dat een «bewoner» van dit of dat gesloten centrum een klacht heeft ingediend, en over de datum waarop de klacht ontvangen werd. Het secretariaat geeft de algemene categorie aan waarin het de klacht onderbrengt: gedrag van het personeel, voeding, tuchtmaatregelen, verdwijnen van persoonlijke bezittingen...

Vervolgens wordt een tweede schrijven gericht aan het CGKR.

Naargelang het geval wordt er:

¹⁵ Artikel 134

- of vermeld dat de klacht onontvankelijk verklaard werd door het permanent secretariaat,
- of vermeld dat de bewoner zijn klacht heeft ingetrokken tengevolge de bemiddeling die werd georganiseerd door het permanent secretariaat (wat onderstelt dat de klacht voordien ontvankelijk werd geacht).
- of vermeld dat de Commissie uitspraak heeft gedaan (wat onderstelt dat het permanent secretariaat voordien de klacht ontvankelijk verklaarde en de pogingen tot bemiddeling mislukt zijn). Er wordt vervolgens aangegeven of de Commissie de klacht ongegrond achtte, zonder voorwerp, gegrond of gedeeltelijk gegrond.

De motivatie van de genomen beslissingen, ongeacht of ze positief of negatief zijn, wordt niet meegedeeld aan het CGKR. Zo wordt de motivering niet uiteengezet, indien het secretariaat meende dat een klacht onontvankelijk was. Noch preciseert het secretariaat het onderwerp, noch het resultaat, indien er sprake was van een minnelijke schikking. Indien de Commissie vervolgens een klacht ongegrond verklaart of verwierpt, wordt het CGKR niet ingelicht over de inhoud, noch de motivering van de beslissing tot verwerping. En indien ten slotte de Commissie een klacht geheel of gedeeltelijk gegrond acht, dan wordt het Centrum evenmin op de hoogte gebracht van de inhoud noch de motivering van de beslissing. Op heden heeft geen enkele klacht geleid tot het inroepen van de aangevochten beslissing. Zes klachten die gedeeltelijk of volledig gegrond werden verklaard, resulteerden in aanbevelingen. De aard van de aanbevelingen die aan de Directie van de gesloten centra en aan het Directoraat-generaal van de Dienst Vreemdelingenzaken werden gedaan, werd door het permanent secretariaat niet meegedeeld aan het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding.

Concreet gezien en rekening houdend met de interpretatie die het secretariaat van de Klachtencommissie aan zijn informatieplicht geeft, beschikt het CGKR dus enkel over gegevens van voornamelijk statistische aard.

Die gegevens zijn misschien onvolledig, maar we kunnen er toch heel wat van opsteken.

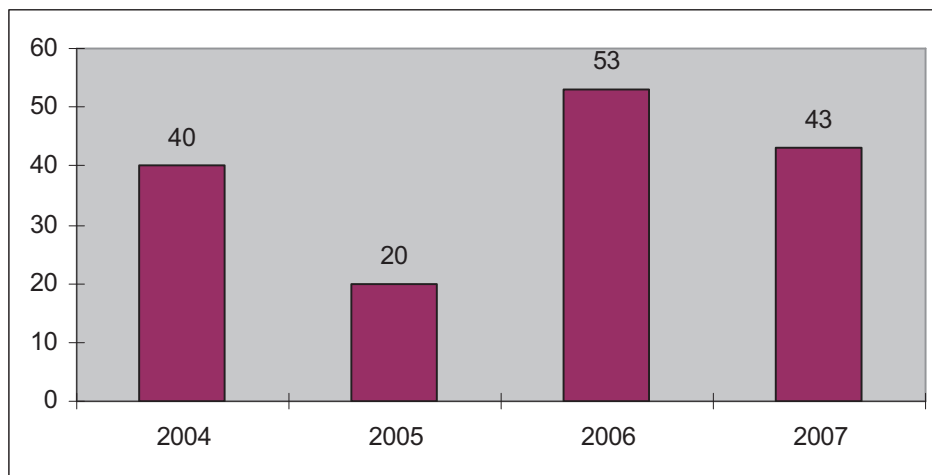
2.1. Aantal ingediende klachten

De oprichting van een Klachtencommissie met permanent secretariaat werd geregeld door het Koninklijk Besluit van 2 augustus 2002.

Het Ministerieel Besluit dat de leden ervan benoemt, werd zowat een jaar later aangenomen op 9 september 2003.

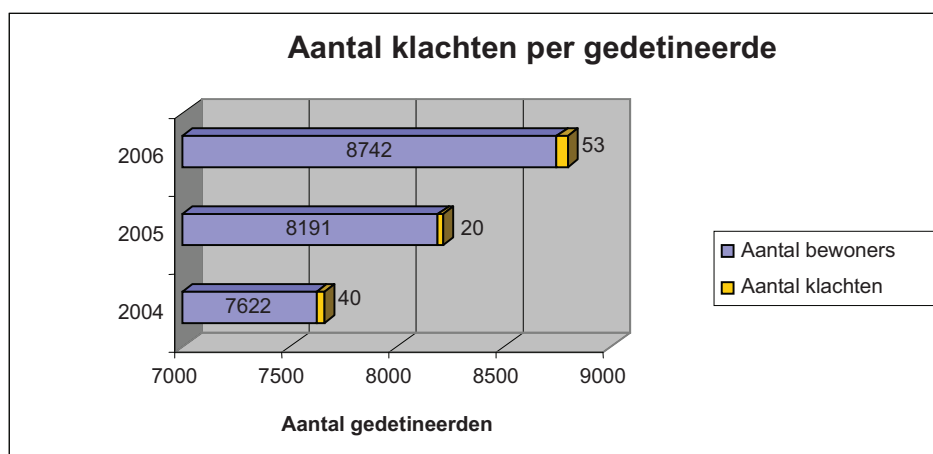
De Commissie werkt feitelijk sinds het begin van het jaar 2004. De eerste klacht werd ingediend op 15 januari 2004.

Op 31 augustus 2006, na een werkperiode van iets meer dan drie en een half jaar, waren er 156 klachten ingediend. Volgens de inlichtingen die het CGKR kreeg van het permanent secretariaat: 40 in 2004, 20 in 2005, 53 in 2006 en 43 in 2007 (telling stopgezet op 31 augustus 2007).

Tabel nr. 1 :
Aantal klachten ingediend tussen 2004 en eind augustus 2007

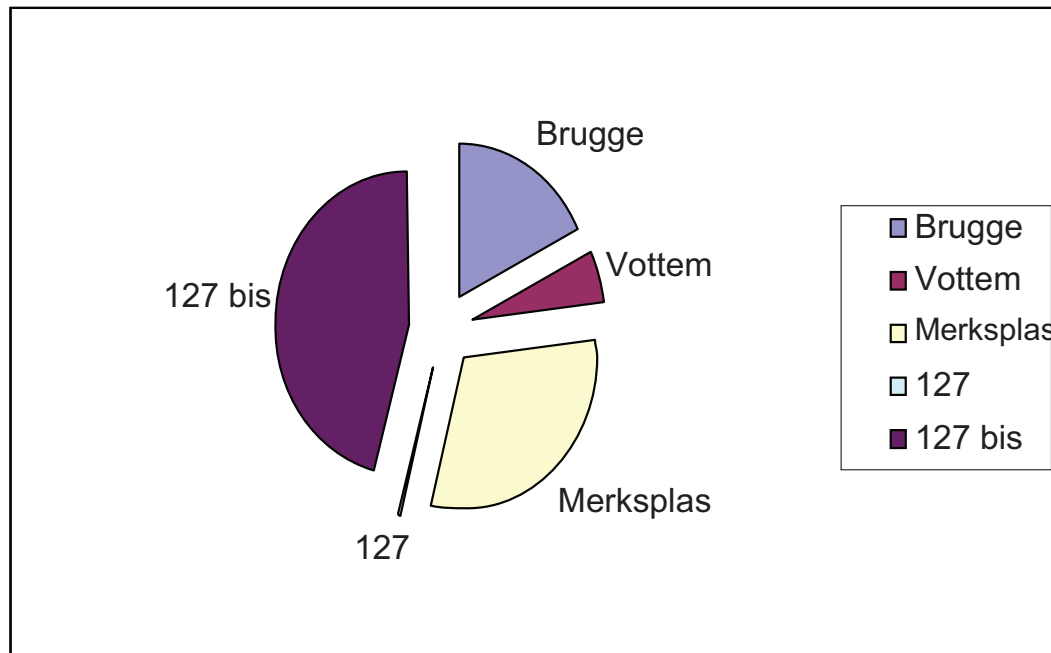
Die cijfers kunnen in verband worden gebracht met het aantal vreemdelingen dat gedurende diezelfde periode in één van de gesloten centra verbleef, met name in het Centrum 127, het Repatriëringscentrum 127 bis, het Centrum voor illegalen te Brugge, het Centrum voor illegalen van Merksplas en het Centrum voor illegalen te Vottem: 7622 personen in 2004, 8191 in 2005 en 8742 in 2006. (De cijfers van 2007 zijn op datum van dit verslag nog niet gekend.)

Tabel nr.2 :
Verband tussen het aantal ingediende klachten en het aantal bewoners per jaar

In 2004 deden 0.52% van de in gesloten centra opgesloten vreemdelingen een beroep op de voor hen bestemde klachtenprocedure, in 2005 was dat 0.24% en in 2006 0,6%.

2.2. Spreiding van de klachten over de diverse gesloten centra

Tabel nr.3: Spreiding van de klachten over de diverse gesloten centra

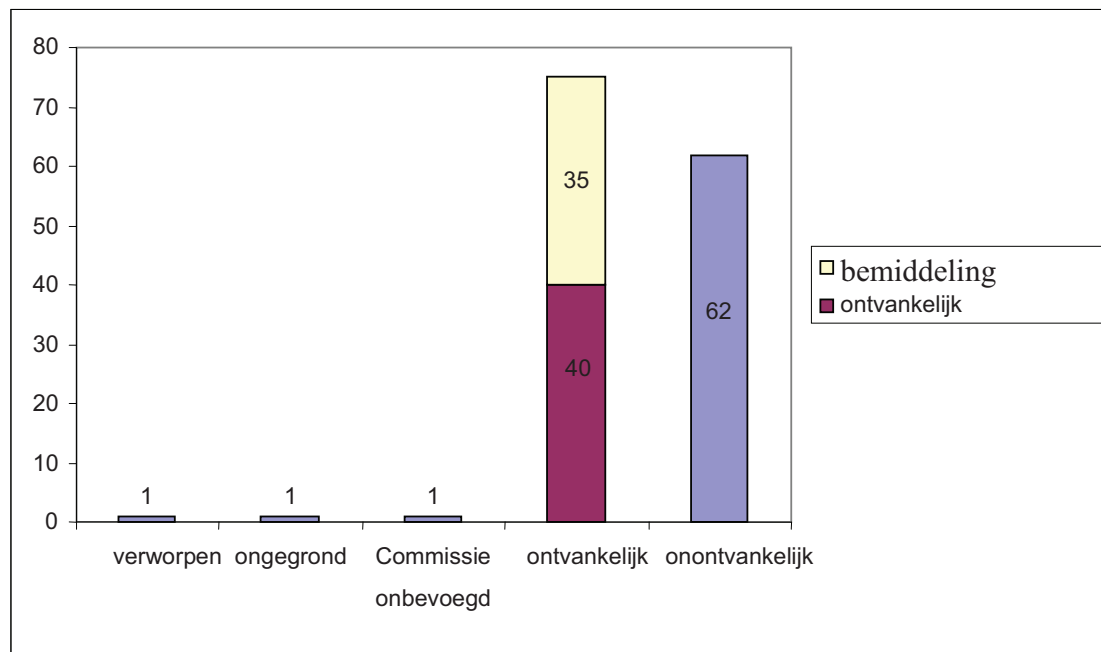
De spreiding van de ingediende klachten over de verschillende gesloten centra varieert aanzienlijk: van de 156 klachten die tussen januari 2004 en 31 augustus 2007 werden ingediend, kwamen er 71 van mensen die opgesloten waren in het centrum 127bis, 47 klachten kwamen van gedetineerden in het gesloten centrum te Merksplas, 27 klachten werden ingediend door mensen die in het gesloten centrum te Brugge zaten en 9 klachten kwamen van bewoners van Vottem, een enkele klacht kwam van het centrum 127. Van één klacht is het CGKR niet op de hoogte waar deze werd ingediend.

2.3. Soort beslissing dat genomen wordt ingevolge een klacht

2.3.1. Beslissingen genomen door het permanent secretariaat

Op het moment dat onderhavig verslag geschreven wordt, heeft het secretariaat al van 148 klachten het CGKR ingelicht over het gevolg dat zij eraan gegeven heeft.

We willen er even aan herinneren dat het secretariaat de uitsluitend tweeledige bevoegdheid heeft om zich uit te spreken over de ontvankelijkheid van de klachten en daar waar het de klacht gegrond acht, om een poging tot minnelijke schikking te ondernemen die als ze goed afloopt, resulteert in het afsluiten van het dossier.

Tabel 3 :
Beslissingen genomen door het permanent secretariaat

Van de 148 ingediende klachten werden er 65 onontvankelijk verklaard, ofwel 44%.

80 klachten, ofwel 54% van het totale aantal ingediende klachten, werden impliciet ontvankelijk verklaard, aangezien ze later ofwel resulteerden in een minnelijke schikking ofwel in een aanhangigmaking bij de Commissie.

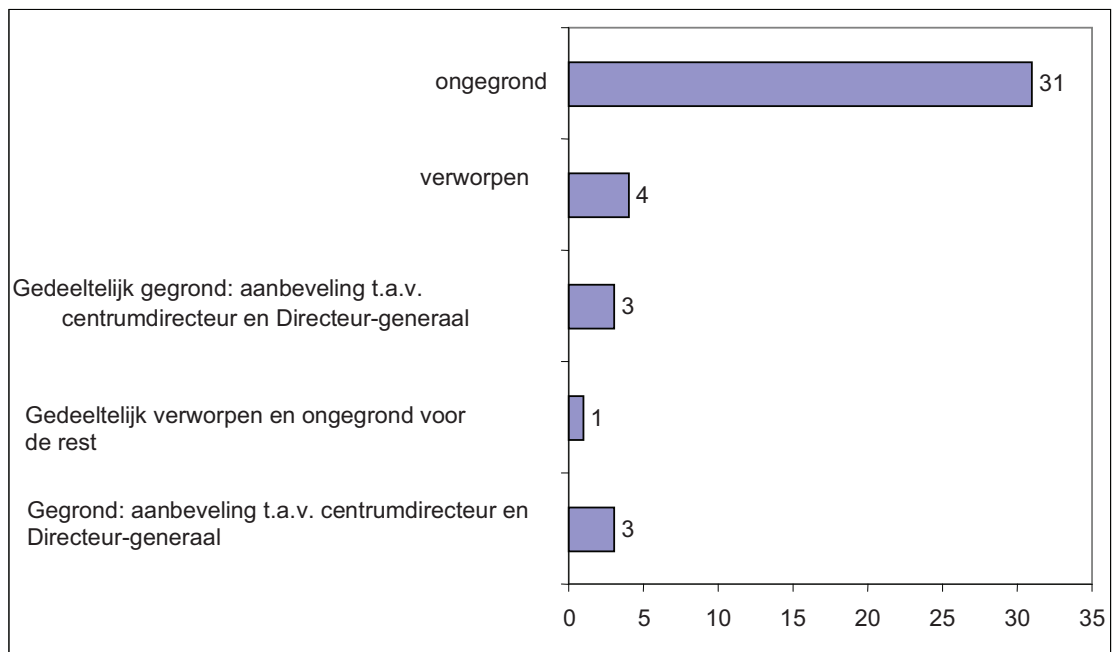
Van deze 80 klachten werden er 37 afgesloten door een minnelijke schikking georganiseerd door het permanent secretariaat. Dit aantal beslaat 25% van het totale aantal ingediende klachten en 46% van de klachten die ontvankelijk werden verklaard.

Vreemd genoeg, heeft het secretariaat bovendien drie beslissingen genomen waarvoor het in principe niet bevoegd is. In één geval heeft het beslist dat de Commissie niet bevoegd was, in een ander dat de klacht niet gegrond was en in een derde dat de klacht zonder voorwerp was.

Slechts 43 klachten werden ter beslissing aan de Commissie voorgelegd, oftewel 29% van het totale aantal ingediende klachten.

2.3.2. Beslissingen genomen door de Commissie

Op 43 zaken die aan de Commissie ter beslissing werden voorgelegd, werd het CGKR ingelicht over de afloop van 38 klachten.

2.4. Redenen van de klachten

Het overgrote deel van de klachten heeft betrekking op het gedrag van het personeel (77). Dan volgen de klachten over de medische behandeling (18), gevolgd door die over de voeding (13).

1	Gedrag van het personeel	77
2	Medische behandeling	18
3	Kwaliteit van de maaltijden	13
4	Verlies van persoonlijke bezittingen	9
5	Advocaat	6
	Levensomstandigheden in het centrum	6
6	Asielprocedure	4
	Betwisting van een tuchtmaatregel	4
	Verblijfspapieren	4
7	Behandeling tijdens de detentie	3
	Gedrag van de medege-detineerden	3
	Gedrag van de politie tijdens een poging tot repatriëring	3
	Ordemaatregelen	3
8	Geen tolk	2
	Transfer naar een ander centrum	2
	Probleem bij het gebruik van de betaaltelefoon	2
	Taalproblemen	2
	Veiligheidsmaatregelen	2
9	Andere	51

Let op: het totaal van de opgesomde redenen is hoger dan het aantal ingediende klachten, aangezien bepaalde klachten verschillende grieven bevatten.

2.5. Behandelingstermijnen van de klachten

Volgens de inlichtingen die doorgegeven werden door het permanent secretariaat, verloopt er een gemiddelde periode van 14 dagen tussen het moment waarop het secretariaat de klacht ontvangt en - indien de klacht ontvankelijk geacht wordt - , het moment waarop er een minnelijke schikking geregeld wordt, gevolgd door het intrekken van de klacht. De kortst geregistreerde termijn tussen die twee tijdstippen bedraagt twee dagen, de langste 27 dagen.

Er verloopt dus een periode van gemiddeld 31 dagen tussen het tijdstip waarop het secretariaat de klacht ontvangt en het ogenblik dat de Klachtencommissie een beslissing neemt – als de klacht ontvankelijk werd verklaard en niet resulteerde in een minnelijke schikking. De kortste geregistreerde termijn tussen die twee tijdstippen bedroeg één dag, de langste 75 dagen.

3. VASTSTELLINGEN EN ANALYSE

3.1. De toegankelijkheid van de klachtenprocedure

3.1.1. De informatie

De informatiebrochure

Via de «informatiebrochure» dient de gedetineerde bij aankomst in een gesloten centrum geïnformeerd te worden over de klachtenprocedure en de modaliteiten daarvan¹⁶. De “informatiebrochure” werd pas in oktober 2006 afgewerkt en ter beschikking van de gesloten centra gesteld. Op dat ogenblik bestond ze enkel in de drie landstalen en in het Engels. Het gebruik ervan is nog niet systematisch verspreid in alle gesloten centra, en dit terwijl de wettelijke hervormingen in het vreemdelingenrecht die van kracht werden op 10 oktober 2006 en 1 juni 2007, een aanzienlijk deel van de inlichtingen in de brochure overbodig hebben gemaakt.

¹⁶ Artikel 17 van het KB verplicht de gesloten centra de tekst van het KB en van het huishoudelijk reglement ter beschikking te stellen van de bewoners en zij moeten die teksten kunnen raadplegen. Bovendien dient elke gedetineerde enerzijds in het bezit gesteld te worden van een onthaalbrochure «met de rechten en plichten betreffende zijn verblijf in het centrum en de mogelijkheden op het vlak van medische, psychosociale, morele, filosofische of religieuze bijstand» en anderzijds van een informatiebrochure «die hem inlicht over de beroepsmogelijkheden tegen de opsluiting, de terbeschikkingstelling van de regering of de vasthouding, de mogelijkheden om een klacht te formuleren aangaande de omstandigheden van de opsluiting, de terbeschikkingstelling van de regering of de vasthouding, om bijstand van een niet-gouvernementele organisatie te verkrijgen en om een beroep te doen op juridische bijstand.»

Er lijkt nochtans een informatiefiche over de klachtenprocedure ter beschikking te zijn gesteld van de gedetineerden via de «onthaalbrochure» die individueel werd opgesteld door elk van de centra¹⁷. Waar ze bestaat, wordt deze «onthaalbrochure» min of meer systematisch verspreid. Bovendien wordt de fiche over de klachtenprocedure geafficheerd in bepaalde gesloten centra¹⁸.

De fiche in kwestie is als volgt opgesteld:

“U HEBT EEN KLACHT”

Vanzelfsprekend kan u voor uw bekommernissen en aanbevelingen¹⁹ met betrekking tot uw verblijf steeds terecht bij de Centrumdirecteur. U heeft evenwel ook toegang tot de klachtenprocedure, indien u dit wenst.

Hoe?	Schriftelijk uw klacht op papier noteren, in uw moedertaal of in een Belgische landstaal (Frans, Nederlands of Duits). Op deze klacht moet eveneens uw handtekening en de datum vermeld zijn.
Aan wie overhandigen?	Onder gesloten enveloppe of brief, niet onder gesloten omslag overhandigen aan: - de centrumdirectie: na schriftelijke aanvraag voor een gesprek - of aan een lid van de sociale dienst - of aan elk personeelslid van het centrum - of aan het permanent secretariaat tijdens hun permanenties in het centrum
Aan wie adresseren?	Permanent secretariaat van de klachtencommissie Leuvenseweg 1 1000 Brussel
Op welke wijze verzenden?	- per drager via centrumdirectie - per fax via centrumdirectie - per brief via De Post door bemiddeling van de centrumdirectie
Waartegen?	- een beslissing of feiten betreffende het Koninklijk Besluit van 02/08/2002 houdende vaststelling van het regime en de werkingsmaatregelen van de gesloten centra.

¹⁷ Met uitzondering van het centrum 127 dat vandaag de dag nog steeds niet over een echte onthaalbrochure beschikt. Volgens de informatie waarover het Centrum beschikt, krijgen de gedetineerden ook geen schriftelijke informatie over de klachtenprocedure.

¹⁸ Dat is het geval in het centrum 127 (waar de fiche opgehangen is in de gemeenschappelijke zaal en in het «intake»-lokaal) en in het centrum van Merksplas (waar ze in de kantoren van de maatschappelijke assistenten hangt).

¹⁹ De Franse versie heeft het over “tous vos problèmes en de Engelstalige versie over «problems or recommendations».

- de klacht moet gaan over een beslissing die genomen werd of feiten die zich hebben voorgedaan ten laatste vijf dagen voor de indiening van de klacht.

U krijgt?

- bewijs van overhandigen klacht aan centrupersoneel
- kopie van uw klacht²⁰
- bewijs van verzending via brief, per drager of per fax
- bewijs van ontvangst door permanent secretariaat
- beslissing genomen door permanent secretariaat of klachtencommissie.

Voor meer uitleg?

Wanneer u meer uitleg wenst over de Klachtenprocedure, contacteer de Sociaal Assistent.

Tot slot. Belangrijk!

Het indienen van een klacht schorst de maatregelen van verwijdering van het grondgebied alsook de uitvoering ervan niet.»

De inlichtingen in deze fiche komen onvolledig over en kunnen tot verwarring leiden. Bovendien zijn de Franstalige, de Nederlandstalige²¹ en de Engelstalige versies niet identiek.

Bijvoorbeeld:

- De aanwijzing dat de klacht ingediend moet worden «aan de centrumdirectie na schriftelijke aanvraag voor een gesprek» kan doen geloven dat de directie de bestemming is.
- De vermelding van het feit dat de klacht kan worden ingediend bij het secretariaat indien er in het centrum een permanentie georganiseerd wordt, houdt geen rekening met het feit dat het permanent secretariaat nooit dergelijke permanenties gehouden heeft. De aanwijzing dat de klacht bezorgd zou mogen worden aan een afgevaardigde van de commissie (Franstalige versie) is niet correct, want dit wordt niet voorzien door het Koninklijk Besluit.
- De aanwijzing dat de klacht bezorgd mag worden «per drager, per fax of per brief» kan doen geloven dat de klacht kan worden ingediend en verstuurd als een gewoon schrijven door de gedetineerde zelf, of via de tussenkomst van een persoon van buiten het centrum (bezoeker, bezoeker van een NGO, advocaat...), wat evenmin correct is: in principe moet dit via de directie gebeuren.

²⁰ De Franstalige versie stipuleert verder «si votre déclaration (la plainte) est réceptionnée».

²¹ In de Nederlandstalige versie wordt gezegd dat de klacht aan de centrumdirectie bezorgd kan worden «na schriftelijke vraag voor een gesprek», in de Engelstalige versie staat «after a written letter for a meeting», terwijl de Franstalige versie niet aangeeft dat de vraag voor een gesprek schriftelijk moet gebeuren. In de Nederlandstalige versie staat dat de klacht aan het permanent secretariaat bezorgd kan worden «tijdens hun permanenties in het centrum», terwijl de Franstalige versie stipuleert «si une permanence est organisée»; ook in de Engelstalige versie wordt de voorwaardelijke wijs gebruikt. In de Nederlandstalige versie staat dat de verzending – via drager, per fax of per brief – gebeurt door bemiddeling van de centrumdirectie, terwijl noch de Engelstalige, noch de Franstalige versie dat preciseren.

- De aanwijzing dat de ontvangstbevestiging dezelfde waarde zou hebben als het «bewijs van aanvaarding» van de klacht door het gesloten centrum, kan doen geloven dat het gesloten centrum zelf de gegrondheid van de klacht zou moeten beoordelen.
- De afgifte van een kopie van de klacht beperken tot de hypothese waarbij de klacht «réceptionnée» (Franstalige versie) zal zijn, kan eveneens doen geloven dat het gesloten centrum hierover oordeelt.
- De aanwijzing dat de ontvangstbevestiging van het permanent secretariaat dezelfde waarde zou hebben als een «bewijs van aanvaarding» leidt eveneens tot verwarring.

Bovendien dient er genoteerd dat er in de fiche geen informatie te vinden is over:

- de aard van de beslissingen die genomen kunnen worden door het permanent secretariaat en de klachtencommissie;
- de gevolgde procedure en de respectievelijke rollen van het permanent secretariaat en van de Commissie;
- het systematische beroep op de bemiddeling en de draagwijdte daarvan wanneer de klacht ontvankelijk wordt verklaard door het permanent secretariaat;
- de onafhankelijkheid van de Klachtencommissie en van haar permanent secretariaat ten overstaan van de directies van de gesloten centra.

Het ter beschikking stellen van het Koninklijk Besluit

De tekst van het Koninklijk Besluit moet, in toepassing van het artikel 17, “*steeds ter beschikking gesteld worden van iedere persoon die deze wenst te consulteren gedurende zijn verblijf in het centrum*». De inhoud van het Koninklijk Besluit is van essentieel belang voor de vreemdeling die een klacht wenst in te dienen over de omstandigheden van zijn opsluiting in een gesloten centrum: enerzijds willen we er even aan herinneren dat dit Koninklijk Besluit de materiële bevoegdheid van de Klachtencommissie bepaalt en anderzijds dat het de basis voor de te volgen procedure stipuleert.

In de praktijk hebben de gedetineerden in een gesloten centrum nauwelijks toegang tot dit document.

- De onthaalbrochure die aan de gedetineerden in Merksplas wordt gegeven, stelt dat het Koninklijk Besluit voorhanden is in de bibliotheek. Meerdere ‘bewoners’ bevestigen dat zij nooit in staat geweest zijn om die daar te raadplegen.
- De onthaalbrochure die bezorgd wordt aan de gedetineerden in Brugge, schrijft onder de titel «Wil je echt alles weten?»: «*De overheid voorziet dat de bewoners op de hoogte moeten worden gesteld van de verblijfsvoorwaarden in een gesloten centrum. Dit doen we door middel van deze brochure. Op vraag vindt u de integrale versie van het Koninklijk Besluit van 4 mei 1999 (gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 3 juni 1999). Die is te uwer beschikking op elke wachtpost.*» Deze verwijzing is fout. Er dient namelijk genoteerd dat momenteel het Koninklijk Besluit van 2 augustus 2002 – ter vervanging van het Koninklijk Besluit van 4 mei 1999 - de werking van de gesloten centra regelt. De fout is des

te ernstiger, daar net de tekst van het KB van 2 augustus 2002 het bevoegdheidsdomein van de klachtenprocedure bepaalt.

- Het «*Huishoudelijk reglement ten behoeve van de bewoners*», dat aan de gedetineerden in Vottem wordt bezorgd, zegt het volgende «*het Koninklijk Besluit betreffende de regels die worden toegepast op de bewoners van de gesloten centra kan steeds worden geraadpleegd (in het Frans of in het Nederlands) op simpel verzoek. Het is ook beschikbaar in de bibliotheek*». Een gedetineerde deelde mee dat zijn verzoek om het Koninklijk Besluit te gaan inkijken onthaald werd op grote verwondering, wat een bewijs is van hoe zeldzaam zo'n verzoek is. Ook hier werd hem de tekst van het oude Koninklijk Besluit van 4 mei 1999 voorgelegd. Sinds hij de aandacht van de directie vestigde op het feit dat het foute Koninklijk Besluit, op verzoek, ter beschikking van de bewoners werd gesteld, zou ondertussen het relevante Koninklijk Besluit op aanvraag beschikbaar zijn.

In het beste geval – wanneer het goede Koninklijk Besluit ter beschikking wordt gesteld – is de tekst alleen beschikbaar in het Frans en/of het Nederlands.

Wij willen nog even benadrukken dat er nergens sprake is van het Ministerieel Besluit van 23 september 2002, waarvan geen enkele wettelijke of reglementaire bepaling vereist dat de tekst ter beschikking wordt gesteld van de gedetineerde personen. Nochtans worden net in deze tekst de belangrijkste ontvankelijkheidsvoorwaarden van de ingediende klachten bepaald. Dit betreffen strenge voorwaarden die niet voorzien zijn door het Koninklijk Besluit en die de gedetineerde enkel – en dan nog onvolledig – te weten kan komen via de reeds beschreven informatiefiche.

Informatie tijdens de «intake»-procedure

Het Koninklijk Besluit voorziet bij de aankomst in het gesloten centrum de afgifte van de onthaalbrochure «*met de rechten en plichten betreffende zijn verblijf in het centrum en de mogelijkheden op het vlak van medische, psychosociale, morele, filosofische of religieuze bijstand*», maar geen enkele formele bepaling vereist dat de afgifte van die brochure gepaard moet gaan met een uitleg over die rechten en plichten. Meer in het bijzonder, lijkt niets er op te wijzen dat de nieuwe gedetineerden systematisch op de hoogte gebracht zouden worden van het bestaan van een klachtenprocedure, van waarover de klacht kan gaan, noch van de manier waarop de klacht desgevallend kan worden ingediend.

Op dit ogenblik werkt elk gesloten centrum aan een onthaal-DVD die bedoeld is om op een meer visuele en concrete manier aan de nieuwe gedetineerden de specifieke werking van het centrum uit te leggen. De twee DVD-projecten²² die tot op de datum van dit verslag bekeken konden worden door medewerkers van het CGKR, bevatten geen enkele informatie over het bestaan van een klachtenprocedure, noch over de werking ervan.

²² DVD-project uitgewerkt door het gesloten centrum van Merksplas en DVD-project ontwikkeld door het gesloten centrum van Brugge.

Een miskende en zelfs ongekeerde procedure

Uit talrijke getuigenissen die werden bijeengebracht tijdens de bezoeken van medewerkers van het CGKR blijkt dat de door het KB ingevoerde klachtenprocedure in het beste geval miskend wordt en in het slechtste geval helemaal niet gekend is. De overgrote meerderheid van de door ons ondervraagde gedetineerde personen bevestigen dat zij onwetend zijn over het bestaan van de procedure en dat zij er nooit over hebben horen spreken. Diegenen die op de hoogte zijn van het bestaan lijken maar een zeer vaag idee te hebben van de rol en de werking en staan sceptisch tegenover het nut ervan. Voormelde getuigenissen worden enerzijds gestaafd door het zeer geringe aantal klachten dat bij het systeem aanhangig wordt gemaakt, maar ook door het grote aantal klachten dat resulteert in een beslissing van onontvankelijkheid. De zeer ongelijke spreiding van de klachten over de verschillende gesloten centra kan minstens gedeeltelijk verklaard worden door de verschillende vormen van informatiebeleid die in de verschillende centra werden waargenomen.

3.1.2. De wijze van aanhangigmaking

Het gebrek aan permanenties

Het Koninklijk Besluit voorziet voor het permanent secretariaat van de Klachtencommissie de mogelijkheid om permanenties te houden in de gesloten centra. Sedert het KB van kracht werd, werden dergelijke permanenties nog nooit georganiseerd²³. Het permanent secretariaat lijkt tevreden met zijn huidige manier van werken. Er wordt wel aangehaald dat de organisatie van dergelijke permanenties meer personeel vereist, terwijl het huidige klachtenvolume dat niet rechtvaardigt.

Inderdaad, volgens het huidige samengestelde werkkader van het secretariaat (één voltijds werkende persoon, met een vervanger in geval van afwezigheid), lijkt dit voldoende voor de opdracht. Indien er permanenties georganiseerd zouden worden, zou er echter zeker een personeelstekort zijn, aangezien dergelijke permanenties bepaalde gevolgen zou hebben. Enerzijds zou de graad van kennis die de gedetineerde vreemdelingen hebben van de klachtenprocedure en zijn werkingsmodaliteiten toenemen en anderzijds zou dit heel waarschijnlijk leiden tot een stijging van het aantal ingediende en te behandelen klachten.

De directie, verplichte tussenpersoon

Rekening houdend met het feit dat het permanent secretariaat nooit permanenties houdt in de gesloten centra, kan de gedetineerde die een klacht zou willen indienen dit enkel doen via de centrumdirecteur.²⁴

²³ In tegenstelling tot wat de «informatiefiche», ter beschikking van de «bewoners» van bepaalde gesloten centra, laat verstaan.

²⁴ Artikel 2 van het MB «De klacht wordt door de bewoner die de klacht indient overhandigd aan een medewerker van het permanent secretariaat van de Commissie, tijdens een in het centrum georganiseerde

Deze wijze van aanhangigmaking heeft natuurlijk praktische nadelen: de klager moet vooraf een afspraak vragen en krijgen met de directie, hetgeen enkel via de sociale dienst mogelijk is. Bijgevolg wordt het indienen van de klacht nog vertraagd, en dit terwijl de termijnen voor het indienen van een beroep zeer kort zijn. Uit de getuigenis van één gedetineerde blijkt dat, toen hij een klacht wilde indienen, men hem antwoordde dat dit onmogelijk was, gezien de afwezigheid van de directeur.

Maar vooral de verplichte tussenkomst van de directie betekent voor velen een aanzienlijke psychologische hindernis bij het indienen van een klacht: men moet zich richten tot de persoon die de instelling leidt waartegen men nu net (de al dan niet gegronde) grieven heeft.

De reeds gedetailleerde «informatiefiche» geeft aan dat de «bewoner» zijn klacht kan indienen «onder gesloten enveloppe of in een open brief aan de centrumdirectie na schriftelijke vraag voor een gesprek, een lid van de sociale dienst, aan elk personeelslid van het centrum», wat doet uitschijnen dat er soepelere modaliteiten zouden toegestaan worden voor het indienen van de klacht, dan degene die formeel voorzien zijn door het Ministerieel Besluit. De praktijk lijkt echter te verschillen van het ene gesloten centrum tot het andere. Het permanent secretariaat zou van zijn kant klachten aanvaarden die onder gesloten enveloppe van de gesloten centra komen.

De schriftelijke procedure

Het Ministerieel Besluit eist dat de klacht schriftelijk wordt ingediend. Aangezien tot op heden het permanent secretariaat geen permanenties georganiseerd heeft in de gesloten centra en er geen enkele bepaling vereist dat de informatie over het bestaan van een klachtenprocedure en zijn werkingsmodaliteiten op een mondelinge manier kan gebeuren, wordt de toegang tot de klachtenprocedure, praktisch gezien, bijna uitgesloten voor slecht geletterde of analfabete personen. Potentiële klagers zijn sowieso vreemdelingen. Ze beheersen over het algemeen de landstalen niet perfect, slecht of helemaal niet. Bovendien komen de gedetineerden vaak uit kansarme middens en zijn ze laaggeschoold. Als ze niet op de hulp kunnen rekenen van een medegedetineerde of van een personeelslid van het gesloten centrum²⁵, zijn velen van hen niet bij machte om de voor hen bestemde procedure in gang te zetten.

Uitsluiting van klachten die door derden werden ingediend

Het Ministerieel Besluit vereist dat de klacht ondertekend wordt door de bewoner. Deze vereiste belet natuurlijk dat een derde persoon – getuige, bezoeker of NGO-afgevaardigde bv. – een klacht kan indienen ten voordele van de gedetineerde. Zelfs klachten die door

permanentie, of wordt **op vraag van de bewoner, door bemiddeling van de centrumdirecteur**, zonder verwijl, aan het permanent secretariaat toegezonden of per drager bezorgd».

²⁵ Het CGKR heeft kennis van klachten die werden opgesteld met de hulp van ofwel de sociale dienst of van een medegedetineerde.

een advocaat zouden worden ingediend in naam van hun cliënt zouden door het permanent secretariaat onontvankelijk worden verklaard.

3.2. De vertrouwelijkheid

Het indienen van een klacht kan slechts gebeuren door de tussenkomst van de directie. In de meeste gevallen zal de klager zich voordien hebben moeten richten tot een personeelslid (vaak de sociale dienst) om een afspraak te krijgen met de directie. In de praktijk zal men bijna systematisch gevraagd worden om de redenen voor de vraag tot afspraak uiteen te zetten. De gedetineerde kan zijn klacht dus niet op vertrouwelijke manier indienen.

De informatiefiche over de klachtenprocedure die in bepaalde gesloten centra (cf. supra) aan de bewoners wordt bezorgd, voorziet de mogelijkheid om de klacht onder gesloten omslag te sturen via de directeur. Het secretariaat bevestigt dat deze praktijk aanvaard wordt. In een dergelijk geval is de inhoud van de klacht voordien niet gekend door de directie of het personeel. Uit een getuigenis van een gedetineerde bleek nochtans dat zijn wens om zijn klacht onder gesloten omslag naar het permanent secretariaat te sturen, op weerstand stootte bij zijn gesprekspartners, die aanhaalden dat dit «meer tijd in beslag zou nemen».

Het feit dat deze of gene vreemdeling klacht heeft neergelegd is zeker geweten door het personeel. Zo is de informatie dat een bepaalde gedetineerde een klacht heeft ingediend een van de gegevenscategorieën uit de listing met de personen die opgesloten zijn in een bepaald gesloten centrum. Deze informatie zou daar om praktische redenen in opgenomen zijn; met die info wordt het permanent secretariaat ervan verwittigd dat er snel moet worden gehandeld indien er een verwijdering gepland is. Maar dit soort informatie kan de klager eveneens stigmatiseren.

En tenslotte zal de beslissing, genomen door het permanent secretariaat of door de klachtencommissie, ook via de directie worden meegedeeld en desgevallend verklaard.

3.3. De taalaspecten

Het MB eist van de klager dat de klacht wordt opgesteld in een van de drie landstalen of in de moedertaal, maar noch het KB, noch het MB bevatten precieze bepalingen over de taal waarin het permanent secretariaat en de Commissie de klacht moeten behandelen.

Het secretariaat

Het MB beperkt zich ertoe om van de voorzitter van het Directiecomité van de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken te eisen dat deze «voldoende personeelsleden van beide taalrollen aanduidt om binnen een redelijke termijn de klachten te kunnen behandelen.».

Op dit ogenblik wordt het permanent secretariaat verzekerd door één enkele Nederlandstalige persoon, die alle ingediende klachten behandelt, ongeacht de taal waarin ze werden opgesteld. Het secretariaat richt zich schriftelijk tot de klager in het

Nederlands of in het Frans, in functie van – zo lijkt het – de geografische ligging van het gesloten centrum waarin de klager opgesloten zit: zo kreeg een bewoner van Merksplas die zijn klacht in het Frans had opgesteld, een Nederlandstalige brief van het secretariaat, waarin hem gezegd werd dat zijn dossier afgesloten werd als gevolg van een bemiddeling.

In de «onderzoeks»- en «bemiddelingsfase» dient het permanent secretariaat de klager te ondervragen. Naar het schijnt wordt er, indien de klager het Nederlands, het Frans of het Engels onvoldoende beheerst en er nood is aan vertaling, een beroep gedaan op medegedetineerden.

De Commissie

De leden van de Commissie werden aangeduid door twee ministeriële besluiten en worden geïdentificeerd als «Nederlandstalige leden» of «Franstalige leden», de voorzitter van het Directiecomité van de Federale Overheidsdienst wordt als een «Nederlandstalig lid» én als een “Franstalig lid” geteld. Deze benoemingen lijken impliciet te wijzen op het instellen van een Nederlandstalige én een Franstalige kamer. Eén enkel – Nederlandstalig - lid van de commissie werd tot voorzitter benoemd²⁶.

Herinneren we er even aan dat het permanent secretariaat de samenstelling van de Commissie bepaalt «naargelang de beschikbaarheid van de leden». (artikel 19 van het MB). In de praktijk worden de zaken tussen de Nederlandstalige en de Franstalige leden verdeeld in functie van de geografische ligging van het gesloten centrum waar de vreemdeling opgesloten is.

Gezien de gesloten centra 127, 127bis, Brugge en Merksplas zich in het Vlaamse Gewest bevinden, worden klachten van personen die in deze centra verblijven, behandeld door de Nederlandstalige leden van de commissie, ongeacht de taal waarin de klacht werd ingediend. Enkel de klachten, ingediend door gedetineerden in het gesloten centrum te Vottem, gelegen in het Waalse Gewest, worden in principe behandeld door Franstalige leden²⁷. Rekening houdend met het zeer geringe aantal klachten vanuit dat gesloten centrum, zijn de Franstalige leden van de commissie maar een of twee keer moeten samenkomen. In de loop van 2005 en 2006 hebben zij nooit gezeteld. Ten slotte lijkt het dat de voorzitter van de commissie nu eens met de Nederlandstalige en dan weer met de Franstalige leden van de commissie zetelt.

De beslissingen worden door de commissie in het Nederlands of in het Frans uitgesproken, naargelang de ligging van het gesloten centrum waar de klacht werd ingediend. Ook de brieven waarmee de beslissing van de commissie wordt meegedeeld worden in het Nederlands of in het Frans opgesteld, volgens hetzelfde criterium.

²⁶ Het gaat om Dhr. Philippe Gysbergs, advocaat-generaal bij het Hof van Beroep te Gent, benoemd in zijn hoedanigheid van magistraat.

²⁷ Nochtans kreeg het CGKR kennis van een klacht, ingediend door een gedetineerde vreemdeling te Vottem, maar die behandeld werd door Nederlandstalige leden van de Commissie.

We willen er nog even op wijzen dat bij de aanvankelijke toewijzing van een vreemdeling aan een gesloten centrum er op geen enkele manier rekening wordt gehouden met het taalaspect. De aanduiding van een welbepaald centrum gebeurt op basis van een aantal criteria, waaronder de administratieve situatie van de vreemdeling (in principe worden de «grens»-asielaanvragers vastgehouden in het centrum 127), ofwel het geslacht (vrouwen zitten in 127, Brugge, 127 bis en Merksplas), ofwel veiligheidscriteria (de vreemdelingen die uit de gevangenis komen worden in Merksplas, Vottem of Brugge opgesloten), ofwel gewoonweg de beschikbare plaatsen op het ogenblik van de arrestatie. Kinderen worden samen met hun ouders gedetineerd in de centra 127, 127bis of Brugge. Een vreemdeling die perfect de Nederlandse taal beheerst maar bijvoorbeeld geen Frans kent, kan gerust in het gesloten centrum te Vottem vastgehouden worden, terwijl een vreemdeling die perfect het Frans beheerst maar geen Nederlands gerust in het gesloten centrum te Merksplas terecht kan komen.

3.4. De termijnen

Noch het KB, noch het MB eisen van het permanent secretariaat of van de Commissie dat er binnen een welbepaalde termijn een beslissing genomen wordt.

De inlichtingen waarover het CGKR beschikt, wijzen erop dat het secretariaat over het algemeen snel handelt: de gedetineerden krijgen in het algemeen een ontvangstbewijs van hun klacht binnen de week na indiening. De beslissing over de al dan niet ontvankelijkheid wordt dezelfde dag of één van de volgende genomen, nadat het secretariaat desgevallend de klacht heeft laten vertalen. Indien de klacht ontvankelijk wordt verklaard, gebeurt de poging tot bemiddeling gewoonlijk twee weken na het indienen van de klacht.

Betreffende de Commissie blijkt uit de cijfers waarover het CGKR beschikt, dat eenmaal de zaak aanhangig is gemaakt, zij op haar beurt een uitspraak doet binnen de twee weken.

Gemiddeld verloopt er een termijn van 31 dagen tussen het ogenblik dat de gedetineerde een klacht indient en, indien die ontvankelijk verklaard werd en niet resulteerde in een «minnelijke schikking», het moment waarop de klachtencommissie uitspraak doet. Het CGKR weet niet binnen welke termijn de genomen beslissing meegedeeld wordt aan de belanghebbende.

Een gemiddelde termijn van één maand tussen het indienen van een klacht en de uitspraak lijkt misschien niet onredelijk, maar wanneer we deze termijn tezamen met de gemiddelde verblijfsduur in de gesloten centra bekijken, blijkt het volgende: 7,8 dagen voor het centrum 127; 16,2 dagen voor het centrum 127bis; 36,9 dagen voor het gesloten centrum te Brugge; 36,1 dagen voor het gesloten centrum te Merksplas en 37,7 dagen voor het gesloten centrum te Vottem²⁸. In haar huidige werking is de klachtenprocedure bijgevolg niet aangepast aan de gemiddelde duur van detentie in de meeste gesloten centra.

²⁸ Jaarverslag 2006, Dienst Vreemdelingenzaken, cijfers van de gemiddelde verblijfsduur voor het jaar 2006.

Het gebeurt bovendien dat er een veel langere periode verloopt tussen de datum waarop de klacht wordt ingediend en het ogenblik waarop de commissie uitspraak doet: zo werd er bijvoorbeeld op 2 juli 2004 een klacht over de medische verzorging en de detentievoorwaarden ingediend door een gedetineerde. De klacht werd slechts 75 dagen later door de Commissie onderzocht en verworpen. Recenter diende op 19 januari 2007 een gedetineerde in het gesloten centrum te Brugge een klacht in over het gedrag van het personeel. De Commissie onderzocht de klacht pas 63 dagen later en verklaarde ze ongegrond.

De verschillende termijnen die werden genoteerd, lijken te maken te hebben met problemen rond de praktische organisatie: noch het secretariaat, noch de Commissie beschikken over de nodige vrijheid van handelen om bijvoorbeeld een ongewone toevloed van klachten aan te kunnen of om te garanderen dat de klachten met de vereiste snelheid worden behandeld, ook tijdens vakantieperiodes. Zo heeft de Voorzitter geen officiële vervanger en is er formeel gezien niets voorzien om hem te vervangen in geval van belet.

We willen er even aan herinneren dat de Commissie de klachten, ingediend door vreemdelingen die op het ogenblik van de uitspraak niet langer in een gesloten centrum verblijven, zonder voorwerp verklaart. Bij gebrek aan verplichte termijnen kan de afloop van de klacht dus niet enkel afhangen van de ernst van de inhoud, maar ook van de concrete beschikbaarheid – vanaf de indiening van de klacht - van het permanent secretariaat en de leden van de Klachtencommissie.

3.5. Onontvankelijke klachten

De statistieken waarover het CGKR beschikt, duiden op een zeer hoog percentage onontvankelijk verklaarde klachten (zie supra): 44% van de ingediende klachten raken niet over de ontvankelijkheidsdrempel.

Het Centrum beschikt niet over becijferde informatie over de weerhouden redenen van onontvankelijkheid. Volgens het secretariaat zijn de vaakst voorkomende redenen van onontvankelijkheid het ontbreken van handtekening en datum. Het permanent secretariaat deelde aan het CGKR mee dat het gebeurt dat aan de vreemdeling/indiener van de klacht gevraagd wordt om de vergetelheid te corrigeren, indien de vergissing of de vergetelheid puur vormelijk is en de correctie – die via de centrumdirectie moet gebeuren – nog binnen de termijn kan doorgevoerd worden. Wij hebben dit echter niet kunnen nagaan bij de gedetineerde vreemdelingen²⁹.

De volgende soort klachten lijken onontvankelijk te worden verklaard: mondeling aan het permanent secretariaat overgemaakt; opgesteld in het Engels terwijl dit niet de moedertaal van de klager is; ingediend door bezoekers aan de gesloten centra of door andere derde personen; niet ondertekende of gedagtekende klachten; ingediend door de

²⁹ Anderzijds, kregen wij wel informatie van klachten die verworpen werden omwille van hun collectief karakter, zonder dat aan de auteurs gevraagd werd om zich individueel tot de klachtencommissie te richten.

raadsman van de klager; ingediend meer dan vijf kalenderdagen na de aangeklaagde feiten; of door de advocaat van de klager gericht aan het permanent secretariaat. Het permanent secretariaat baseert zich bovendien op artikel 130 van het KB over «individuele» klachten, en op de voormelde ontvankelijkheidsvoorwaarden, om collectieve klachten onontvankelijk te verklaren.

Indien we de motieven voor de klachten - zoals ze geklasseerd worden door het permanent secretariaat - onderzoeken, blijkt bovendien dat een niet onaanzienlijk deel van de klagers zich tot de Klachtencommissie richt voor kwesties waarvoor deze absoluut niet bevoegd is: vrijheidsberoving (14), problematiek gelinkt aan de toegang tot het grondgebied of het verblijf in België (9), vragen rond de rol van de advocaat (3), kwestie rond de interpretatie tijdens de asielprocedure (2), gedrag van het personeel op de luchthaven tijdens een poging tot repatriëring of verwijdering (3), gedrag van het personeel van de Dienst Vreemdelingenzaken (3), problemen met de ambassade (1)...

Het grote percentage klachten dat onontvankelijk wordt verklaard door het permanent secretariaat - of het nu gaat om puur technische redenen of redenen van materiële bevoegdheid - bevestigt de gebrekkige informatie waarover de gedetineerde vreemdelingen beschikken ten aanzien van de voor hen opgerichte klachtenprocedure.

De brief waarmee de indiener van de klacht in kennis wordt gesteld van de onontvankelijkheid lijkt geen motivering te bevatten. We willen er even aan herinneren dat noch het KB, noch het MB een beroep voorzien tegen een beslissing van onontvankelijkheid. De Klachtencommissie zelf heeft geen recht op inzage in de beslissingen van onontvankelijkheid die door het permanent secretariaat worden uitgesproken.

3.6. De procedure tot minnelijke schikking

Bij door het permanent secretariaat ontvankelijk verklaarde klachten wordt – ongeacht de aard van de klacht – steeds gepoogd om tot een minnelijke schikking te komen.

De snelheid waarmee het secretariaat over het algemeen tussenkomt als bemiddelaar, biedt het voordeel dat de klager toch voelt dat er binnen een redelijke termijn rekening wordt gehouden met zijn klacht.

Maar de «minnelijke schikking» zoals die in de praktijk wordt toegepast, stemt niet echt overeen met het concept van bemiddeling zoals dat gewoonlijk wordt bepaald³⁰. Het concept van minnelijke schikking veronderstelt namelijk dat twee partijen in een conflictsituatie, uit eigen vrije wil tot een minnelijke schikking wensen te komen. De bemiddelaar moet naar de partijen luisteren, hun standpunten analyseren en hen een oplossing voorstellen die een einde kan stellen aan hun geschil, waarbij beide partijen deze oplossing mogen aanvaarden of weigeren. De echte bemiddelingsprocedure moet

³⁰ Zie ondermeer hoe de minnelijke schikking wordt bepaald in artikel 731 van het gerechtelijk wetboek.

het principe van het tegensprekelijkheidsdebat, het vertrouwelijkheidsprincipe en het principe van de onpartijdigheid van de bemiddelaar aanvaarden. Indien de minnelijke schikking tot een goed einde wordt gebracht wordt de daadwerkelijke verzoening omgezet in een schrijven dat beide partijen bindt en waarbij de bemiddelaar het naleven van het overeengekomen akkoord waarborgt.

We kunnen ons natuurlijk vragen stellen over het belang van het systematische karakter – voorzien door het KB – van de poging tot minnelijke schikking bij een ingediende klacht door een gedetineerde vreemdeling, in het bijzonder als de klacht gaat over een ernstig geschil tussen de klager en het personeel van het centrum. In de dossiers waar meteen al blijkt dat een minnelijke schikking moeilijk te verwezenlijken is, heeft de poging als gevolg dat de aanhangigmaking bij de Commissie uitgesteld wordt. Waarbij het risico dat, eenmaal de klacht aanhangig werd gemaakt, deze verworpen wordt omdat de klager inmiddels het gesloten centrum heeft verlaten, reëel is. Zo lezen wij bv. in het jaarverslag van het centrum 127 bis: *«Van de 15 ontvankelijke klachten werden er 11 ingetrokken door de bewoner na bemiddeling door het Permanent Secretariaat van de Klachtencommissie. De overige 4 klachten werden verworpen door de Klachtencommissie, telkens omdat de betreffende bewoner het centrum reeds verlaten had en dus niet langer beschikte over een actueel rechtmatig belang»*³¹.

Personen die een klacht indienden, vertelden aan het CGKR hoe erg er werd aangedrongen opdat zij de voorgestelde minnelijke schikking met de directie en/of met het door de klacht beoogde personeelslid zouden aanvaarden, omdat zij anders het risico liepen dat de Commissie hun klacht zou verworpen. Ze werden er bij gebrek aan beter van overtuigd om goed- of kwaadschiks een minnelijke schikking te aanvaarden. De inhoud zelf van de minnelijke schikking schonk hen echter maar weinig voldoening: ze kregen het gevoel dat het personeel van het gesloten centrum gewoonlijk gelijk krijgt. Dergelijke getuigenissen wijzen erop dat het permanent secretariaat dat als «bemiddelaar» optreedt, niet altijd als perfect onpartijdig wordt beschouwd.

De minnelijke schikking resulteert niet in het opstellen van een proces-verbaal of van een verklaring van overeenkomst die zowel door de klager als door de directie van het gesloten centrum ondertekend wordt. Indien het secretariaat zijn rol als bemiddelaar tot een goed einde heeft gebracht, beperkt het zich ertoe aan de klager een brief te schrijven die meldt dat in gevolge de tussengekomen minnelijke schikking, zijn klachtendossier afgesloten wordt. Noch de Klachtencommissie, noch het directoraat-generaal van de Dienst Vreemdelingenzaken lijken op de hoogte te zijn van de concrete afloop van de positief afgesloten minnelijke schikking. Een verklaring dat een voorgestelde minnelijke schikking gefaald heeft, wordt daarentegen wel aan het dossier van de Commissie toegevoegd.

Uit de statistische gegevens waarover het CGKR beschikt, blijkt enerzijds dat de klachten meestal betrekking hebben op het «gedrag van het personeel» en anderzijds dat van 34

³¹ Jaarverslag 2006, Repatriëringscentrum 127bis, p.50.

minnelijke schikkingen er 30 het gevolg waren van een klacht die geheel of gedeeltelijk betrekking had op het gedrag van het personeel.

Klachten over meer triviale feiten daarentegen, zoals de kwaliteit van de voeding, leidden slechts tot twee afgewerkte minnelijke schikkingen.

3.7. Het onderzoek van de klacht

Het permanent secretariaat «onderzoekt» de klachten die het heeft binnengekregen. Indien het oordeelt dat een klacht ontvankelijk is, neemt het secretariaat inlichtingen over de situatie van de gedetineerde bij de directie van het gesloten centrum in kwestie. De directie bezorgt hen de verslagen die werden opgesteld over de klager. Ook het verslag dat werd opgesteld tijdens een gefaalde poging tot minnelijke schikking wordt bij het dossier gevoegd. Het dossier dat aan de Commissie wordt voorgelegd, bevat dus de versie van de feiten van de bewoner en de versie van de feiten van het personeel van het gesloten centrum, die vaak onverzoebaar zijn. Voor zoverre het Centrum weet, verzamelt het permanent secretariaat geen getuigenissen van derde personen, medegedetineerden of bezoekers.

De Commissie heeft, indien zij meent dat het dossier dat zij van het secretariaat gekregen heeft onvolledig is, de bevoegdheid om bijkomende inlichtingen aan te vragen bij de betrokken partijen. Voor zover het CGKR weet, maakt zij geen gebruik van die bevoegdheid: indien nodig vraagt ze aan het secretariaat om zelf de reeds verstrekte inlichtingen aan te vullen.

3.8. Perceptie van de mogelijke voordelen en de risico's voor de gedetineerden

Zelfs indien hij perfect is ingelicht over het bestaan van een klachtenprocedure en de werkingsmodaliteiten ervan, zal een vreemdeling die er een beroep op wil doen zich toch vragen stellen over de doeltreffendheid enerzijds en over de negatieve gevolgen die ze met zich mee kan brengen anderzijds.

Uit getuigenissen van gedetineerde vreemdelingen die een klacht hebben ingediend en van anderen die hieraan verzaakt hebben, blijken de twijfels die zij hebben over de onpartijdigheid en de objectiviteit van de instanties die de klacht moeten behandelen en over het nut van de procedure.

Daadwerkelijke of potentiële klagers vrezen bovendien dat het personeel van de gesloten centra hen zal doen boeten voor hun klachten. Zo sprak het CGKR met een gedetineerde die ervan overtuigd was dat de verhuizing naar een andere vleugel - die hem werd opgelegd en die hij als een sanctie had gevoeld - zijn werkelijke oorzaak had in het feit dat hij zich tot de Klachtencommissie gericht had.

Sommigen zijn er ten slotte van overtuigd, dat het indienen van een klacht als gevolg heeft dat de uitvoering van hun verwijderingmaatregel versneld wordt. De gewoonte van de Commissie om klachten te verwerpen van personen die op het ogenblik dat de

Commissie uitspraak doet, niet langer in een gesloten centrum verblijven, draagt jammer genoeg bij tot het versterken van die indruk.

3.9. Klachten die door de Klachtencommissie gegrond worden verklaard

Op datum van dit verslag heeft de Klachtencommissie zes klachten gedeeltelijk of volledig gegrond verklaard.

De eerste klacht werd ingediend op 19 maart 2004. De klager betwistte de maatregel tot inbeslagname van zijn persoonlijke bezittingen (in dit geval, een paar schoenen) omwille van vermeende veiligheidsredenen. Via een beslissing van 22 april 2004 verklaarde de Commissie de klacht gedeeltelijk gegrond en deed een aanbeveling aan de centrumdirecteur en aan de directeur-generaal van de Dienst Vreemdelingenzaken. Voor zover het CGKR weet, werd er gevolg gegeven aan die aanbeveling, die erin bestond, de schoenen aan de eigenaar terug te geven.

Op 6 juni 2007 verklaarde de Commissie drie klachten gegrond en twee klachten gedeeltelijk gegrond. Alle klachten kwamen van het centrum 127bis en werden ingediend tussen 13 en 21 juli. De eerste drie hadden uitsluitend betrekking op de voeding, de twee andere op de kwaliteit van de voeding en het gedrag van het personeel. De Commissie vond de grieven over de voeding gegrond, maar verwierp de klachten over het gedrag van het personeel. Ze deed aanbevelingen aan de directie van het centrum 127bis en aan de directeur-generaal. Ten gevolge van die aanbevelingen heeft het centrum 127bis een meer systematische interne controleprocedure ingevoerd op de kwaliteit van het eten dat aan de gedetineerde vreemdelingen wordt geserveerd.

Tot op heden is niet één van de talrijke klachten over het «gedrag van het personeel» gegrond verklaard.

3.10. De beroepsmogelijkheden

Tegen de beslissing van onontvankelijkheid, genomen door het permanent secretariaat van de Klachtencommissie kan niet in beroep worden gegaan.

Ook de beslissing tot afsluiting van het dossier als gevolg van een minnelijke schikking kan niet worden betwist.

Noch het KB, noch het MB doen uitdrukkelijk melding van mogelijkheden van administratief beroep voor een vreemdeling die afgewezen werd door de Klachtencommissie. In toepassing van de artikelen 14 en 17 van de gecoördineerde wetgeving over de Raad van State van 12 januari 1973 kan de beslissing van de Commissie in theorie aanleiding geven tot een opschortend en een vernietigend beroep, binnen de dertig dagen na de kennisgeving. De kennisgeving van de beslissing aan de klager vermeldt deze mogelijkheid.

Tot op heden heeft geen enkele uitgeprocedeerde klager een beroep aangetekend bij de Raad van State. Het technisch karakter, de kosten en de traagheid van de procedure zijn wellicht de hindernissen die een vreemdeling tegenhouden, wetende dat hij van de ene dag op de andere verwijderd of gerepatrieerd kan worden.

4. BESLUITEN

In antwoord op parlementaire vragen over de werking van de Klachtencommissie verklaarde Minister Dewael op 16 november 2006: «*Het verbaast mij dat die commissie zo weinig klachten krijgt.*»³²

Waarbij we tot de eerste vaststelling komen, die onze aandacht verdient: op datum van 31 augustus 2007, na iets meer dan drie en een half jaar werking van de Commissie en haar permanent secretariaat, waren er 157 klachten ingediend door vreemdelingen die in één van de gesloten centra van het Rijk verbleven. Tijdens diezelfde periode waren er zowat 30.000 personen opgesloten.

De tweede vaststelling die ons van betekenis lijkt, is het buitengewoon lage percentage van beslissingen die de gedetineerden in een gesloten centrum gelijk geven: op 148 klachten waarvan het Centrum de afloop kent, werden er 65 onontvankelijk verklaard en 3 ervan werden afgewezen door het permanent secretariaat. Slechts 80 klachten werden dus als ontvankelijk beschouwd. Van die 80 klachten werden er 37 afgesloten als gevolg van de minnelijke schikking die geregeld werd door het permanent secretariaat. Bij de Commissie zelf werden slechts 43 klachten aanhangig gemaakt. Tot nu werden slechts 6 klachten die door gedetineerden in een gesloten centrum werden ingediend geheel of gedeeltelijk gegrond verklaard.

De derde opmerkelijke vaststelling is die van het eerder onbeduidend karakter van de zes klachten waarbij de Commissie een gedetineerde vreemdeling op z'n minst gedeeltelijk gelijk heeft gegeven: ze hadden betrekking op het in beslag nemen van persoonlijke voorwerpen en op de kwaliteit van de voeding. Geen enkele van de vele klachten over het gedrag van het personeel is ooit gegrond verklaard. Sommige werden onontvankelijk verklaard, andere afgewezen – sommige omwille van het feit dat de klager inmiddels verwijderd of vrijgelaten was –, andere tenslotte – de meerderheid – werden afgesloten ingevolge de afloop van een procedure van minnelijke schikking. Wat op z'n minst aangeeft dat ze niet volledig ongegrond waren.

Het CGKR is van mening dat dit geen weerspiegeling kan zijn van de onberispelijke werking van de detentiecentra. Het geringe percentage ingediende klachten, het geringe aantal beslissingen waarbij de bewoners gelijk krijgen en het eerder onbeduidende karakter van de paar klachten die gegrond werden verklaard, zijn aanwijzingen te over om het klachtensysteem zelf in vraag te gaan stellen.

³² Antwoord op de parlementaire vragen van Mevr. Genot en Dhr. M. Drèze, Kamer van Volksvertegenwoordigers, plenaire zitting, 16 november 2006, uittreksel uit het integrale verslag, CRIV 51 – PLEN 241,

Het huidige klachtensysteem biedt niet voldoende garanties voor onafhankelijkheid en onpartijdigheid aan. In deze context dienen we de nadruk te leggen op de dominerende rol van het permanent secretariaat. Enerzijds hangt het rechtstreeks af van de Voorzitter van het Directiecomité van de FOD Binnenlandse Zaken, die ook lid is van de Commissie. Anderzijds moet het permanent secretariaat ook de klachten ontvangen, ze al dan niet ontvankelijk verklaren (waartegen er geen beroepsmogelijkheid open staat), de klachten onderzoeken, een poging doen tot minnelijke schikking én de concrete samenstelling van de Commissie bepalen.

Het huidige klachtensysteem is niet toegankelijk genoeg: het bestaan, doel en de voorwaarden om een zaak aanhangig te maken zijn grotendeels miskend en zelfs ongekend bij die mensen voor wie het systeem bedoeld is. Bovendien kunnen vreemdelingen die er een beroep op wensen te doen, dit enkel via de directie van het gesloten centrum, hetgeen een ontradende tussenstap is voor velen. De voorwaarden voor ontvankelijkheid lijken te beperkend, wat wordt bewezen door het abnormaal hoge percentage dat onontvankelijk worden verklaard door het permanent secretariaat. En ten slotte kunnen de vreemdelingen die gedetineerd worden in het INAD-centrum geen gebruik maken van het klachtensysteem aangezien zij hier expliciet van zijn uitgesloten.

Het huidige klachtensysteem is niet relevant genoeg vanuit het standpunt van de klager: het materiële veld van het klachtensysteem is te restrictief en de menselijke waardigheid kan niet worden gereduceerd tot het naleven van de bepalingen van het Koninklijk Besluit van 2 augustus 2002. De klager die, op het ogenblik dat de Commissie uitspraak moet doen, niet langer in een gesloten centrum zit (omdat hij verwijderd of vrijgelaten werd) is uitgeprocedeerd. Zelfs in geval van de zwaarste aantijgingen wordt er getracht tot een minnelijke schikking te komen. De aard van de beslissingen waarvoor de Commissie bevoegd is, vermindert aanzienlijk het concrete belang voor een vreemdeling om een beroep te doen op het klachtensysteem: de Commissie doet voornamelijk aanbevelingen die in wezen natuurlijk niet dwingend zijn en die slechts waarde hebben voor de toekomst. Als de Commissie een beslissing zou annuleren die het voorwerp uitmaakt van de klacht (wat tot nog toe niet is gebeurd) zou ze niet de bevoegdheid hebben om zich uit te spreken over enige vorm van herstel voor de gedetineerde vreemdeling. En tenslotte worden beschuldigingen over de omstandigheden van de arrestatie, de transfer of een mislukte poging tot verwijdering afgewezen, zonder dat de vreemdeling in kwestie te weten komt tot welke instantie hij zich dan wel dient te wenden (Comité P, Algemene Inspectie van de federale politie...).

Biedt het huidige klachtensysteem voldoende procedurele waarborgen? De procedure is niet contradictoair; de klager heeft geen toegang tot het dossier dat door het permanent secretariaat wordt samengesteld; noch hij, noch zijn raadsman worden systematisch ingelicht over de datum van de audiëntie; de klager mag geen getuigen laten horen; de beslissingen van onontvankelijkheid als uitgesproken door het permanent secretariaat zijn niet gemotiveerd en kunnen formeel niet tot een beroep leiden; het resultaat van de minnelijke schikking wordt niet schriftelijk aan de klager bezorgd en is niet bindend voor de partijen; de mogelijkheid tot vernietigend beroep voor de Raad van

State tegen een beslissing die uitgesproken werd door de Klachtencommissie lijkt vooral formeel en theoretisch.

Het huidige klachtensysteem is niet transparant genoeg: de beslissingen van het permanent secretariaat zijn niet gemotiveerd; ze worden niet voorgelegd aan de Commissie zelf; de beslissingen van de Klachtencommissie zijn geheel vertrouwelijk. Ze worden niet kenbaar gemaakt. Ze worden enkel doorgegeven aan de klager en aan de directie van het gesloten centrum. De restrictieve interpretatie die het permanent secretariaat geeft aan zijn informatieplicht ten opzichte van het CGKR zorgt ervoor dat die plicht nog maar weinig zin heeft. Het secretariaat zou normaal gezien aan het CGKR de mogelijkheid moeten kunnen geven om via een performant klachtensysteem op een onafhankelijke manier waakzaam te zijn aangaande de werking van de gesloten centra en om daar eventuele, occasionele of herhaalde problemen te detecteren.

Een klachtensysteem dat toegankelijk is voor personen die van hun vrijheid beroofd zijn moet als essentiële doelstelling de eerbied voor de menselijke waardigheid van de gedetineerden nastreven en, desgevallend, de repressie van slechte behandelingen³³.

Enkel een onafhankelijk, toegankelijk, efficiënt, geloofwaardig en transparant systeem, dat zowel door de gedetineerde vreemdelingen, als door alle betrokken actoren als dusdanig wordt gevoeld, kan aan die vereisten beantwoorden. Het huidige klachtensysteem voor gedetineerden in de gesloten centra in België, voldoet daar niet aan, noch in zijn concept, noch in zijn concrete werking.

Enkel door te erkennen dat men niet altijd feilloos is en door zich op een serene manier in vraag te stellen, blijft een instelling boven alle verdenkingen en dwingt ze respect af. Dat geldt ook voor de werking van de gesloten centra.

5. AANBEVELINGEN

Het CGKR is voorstander van een volledige herziening van het huidige klachtensysteem in de gesloten centra.

Het stelt voor dat het nieuwe systeem, in de mate van het mogelijke, de principes overneemt van het systeem dat voorzien is voor gedetineerde personen die in strafinstellingen verblijven via de « Basiswet betreffende het gevangeniswezen en de

³³ Zie ondermeer de “Twintig leidende principes over de gedwongen terugkeer” uitgewerkt door het Ad Hoc comité van experts met betrekking tot de juridische aspecten van het territoriale asiel, van vluchtelingen en van staatlozen (CAHAR) van de Raad van Europa, aangenomen tijdens de vergadering van 4 mei 2005 en aangenomen door het Comité van Ministers tijdens de vergadering van 9 mei 2005. Het 6de principe vermeldt: «*Zo nodig moeten gedetineerde personen het recht hebben om klacht in te dienen ingeval van slechte behandeling of gebrek aan bescherming tegen geweld vanwege medegevangenen. De klager en zijn getuigen moeten beschermd worden tegen slechte behandeling en intimidatie waaraan ze blootgesteld kunnen worden ingevolge de klacht of de bewijzen die de klacht staven*» (vrij vertaald).

rechtspositie van de gedetineerden» van 12 januari 2005³⁴ (verder genoemd de «basiswet»). We willen er even aan herinneren dat de gesloten centra oorspronkelijk werden opgericht om te vermijden dat personen - van wie de Staat denkt dat ze enkel op basis van hun administratieve situatie van hun vrijheid moeten worden beroofd - in de gevangenis zouden belanden. De «gewone illegalen» en, a fortiori, de asielaanvragers zouden op z'n minst van gelijkwaardige garanties moeten genieten als die van gedetineerden in strafinrichtingen. Waarbij het vanzelfsprekend zou moeten zijn dat er naar behoren rekening gehouden wordt met de specifieke situatie van de gedetineerde vreemdelingen in de gesloten centra: zo onder meer met de gemiddelde duur van hun opsluiting, hun grotere behoefte aan vertalingen en tolkwerk, het feit dat zij moeilijker toegang tot hulp van buiten kunnen krijgen en de eventueel dreigende uitvoering van de verwijderingmaatregel. Daarbij moeten twee struikelstenen vermeden worden: enerzijds dat de klacht tot gevolg heeft dat de detentieduur verlengd wordt en anderzijds, dat de klacht van een gedetineerde die - op het ogenblik dat er een uitspraak komt van de onderzoekende instantie - het gesloten centrum verlaten heeft, zonder gevolg blijft.

De hiernavolgende aanbevelingen verwijzen naar wat de basiswet voorziet, daar waar de vergelijking relevant lijkt.

WAARBORGEN VOOR ONAFHANKELIJKHEID EN ONPARTIJDIGHEID

- 1) De ontvangst en het onderzoek van de klachten toevertrouwen aan een instantie die onafhankelijk is van de Dienst Vreemdelingenzaken en van de FOD waar deze van afhangt.
- 2) Ambtenaren van de Dienst Vreemdelingenzaken en van de FOD waar deze van afhangt, uitsluiten uit de rechtsmacht die gelast is met het onderzoek van de klachten.
- 3) Aan de rechtsmacht die gelast is met de behandeling van de klachten de bevoegdheid geven om te beslissen over de ontvankelijkheid van de klachten.
- 4) Het voorzitterschap van de rechtsmacht die gelast is met het onderzoek van de klachten, toevertrouwen aan een effectief lid van de zittende magistratuur.
- 5) Ingeval van belet zorgen voor de vervanging van de effectieve leden van de rechtsmacht die gelast is met het onderzoek van de klachten.

Ter vergelijking: in de basiswet moeten de samenstelling van de commissies van toezicht en hun werking zodanig worden bepaald dat de onafhankelijkheid en de onpartijdigheid van de Commissie van toezicht en de daarin opgerichte Klachtencommissie worden verzekerd ten overstaan van de minister en het directoraat-generaal waar de penitentiaire administratie van afhangt.

Dus:

- De Commissie van toezicht wordt bijgestaan door een secretaris, die niet behoort tot het directoraat-generaal waaronder de penitentiaire administratie ressorteert.

³⁴ Zie de artikelen 26 en volgende over de samenstelling en artikelen 147 en volgende betreffende de procedure.

- *Minstens één werkend lid van de zittende magistratuur, één geneesheer en één advocaat zijn lid van de Commissie van toezicht.*
- *Elke Commissie van toezicht stelt uit haar leden een Klachtencommissie van drie leden samen, voorgezeten door een werkend lid van de zittende magistratuur. In geval van verhindering van één of meer leden van de Klachtencommissie wijst de voorzitter de leden van de Commissie van toezicht aan die hen kunnen vervangen.*
- *Een lid van de Klachtencommissie neemt geen deel aan de behandeling van een klacht indien hij in welke hoedanigheid ook, is opgetreden in een zaak betreffende de gedetineerde (met name als "maandcommissaris" die spreekuur zou gehouden hebben en de klacht zou hebben ontvangen).*

TOEGANKELIJKHEID VAN HET SYSTEEM

- 6) De gedetineerde vreemdelingen op systematische en verplichte wijze inlichten over het bestaan van de klachtenprocedure en zijn werkingsmodaliteiten. Deze informatie dient gelijkvormig en compleet doorgegeven te worden in een taal die zij begrijpen.
- 7) Permanenties organiseren in de gesloten centra, die verzekerd worden door een instantie die bevoegd is om de gedetineerden te informeren en om hun klachten te verzamelen; deze instantie zou onafhankelijk moeten zijn van het personeel van de gesloten centra en van de Dienst Vreemdelingenzaken, en zich als dusdanig voordoen. Aan de instantie in kwestie de middelen geven om regelmatige permanenties te houden in alle gesloten centra.
- 8) De klachtenprocedure toegankelijk maken voor de vreemdelingen die gedetineerd zijn in het INAD-centrum³⁵, en voor hen automatisch het voordeel van de versnelde procedure voorzien (zie aanbeveling 15), rekening houdend met de gemiddeld kortere detentiermijn aldaar.
- 9) De oorzaken voor de onontvankelijkheid beperken (verlenging en soepelheid van de termijn, gebruik van de Engelse taal toestaan, collectieve klachten toestaan).
- 10) Uitdrukkelijk voorzien dat een advocaat een zaak aanhangig kan maken bij de klachtencommissie voor rekening van zijn gedetineerde cliënt.
- 11) De klager de toelating geven om de (lands)taal van de procedure te kiezen.

Ter vergelijking: de basiswet voorziet het organiseren van een wekelijks spreekuur binnen de gevangenissen, verzekerd door de «maandcommissaris». Het systeem laat aan de ongeletterde gedetineerde of een gevangene die de taal niet kent de mogelijkheid toe om bijstand te krijgen bij het indienen van een klacht. De klacht moet in principe worden ingediend binnen de zeven dagen na het bewiste feit of beslissing, maar dat kan later gebeuren indien blijkt dat, rekening houdend met alle omstandigheden, de gedetineerde de klacht zo spoedig heeft ingediend als redelijkerwijs van hem verlangd kon worden.

RELEVANTIE VAN HET SYSTEEM VANUIT HET STANDPUNT VAN DE KLAGER

³⁵ Niet vergeten dat artikel 2 van het KB uitdrukkelijk het INAD-centrum van zijn bevoegdheid uitsluit en dus ook van de geldende klachtenprocedure in andere gesloten centra. Zie voetnota 10.

- 12) Het bevoegdheidsdomein van het klachtensysteem uitbreiden, in die mate dat de klacht gegrond moet worden verklaard indien de aangevochten beslissing of feit
 - in tegenspraak is met een wetsregel die van toepassing is in het gesloten centrum of met een dwingende maatregel van een verdrag dat in België van toepassing is
 - of
 - na beoordeling van alle belangen waarmee rekening gehouden moet worden, als onredelijk of onrechtvaardig moet worden beschouwd.
- 13) Aan de rechtsmacht die gelast is met de behandeling van de klachten de bevoegdheid verlenen om de betwiste beslissing of zaak te annuleren, een nieuwe conforme beslissing te verordenen, de beslissing van de directie te vervangen door de eigen beslissing, of het betwiste feit onwettig te verklaren. De rechtsmacht toestaan een herstel toe te kennen aan de gedetineerde vreemdeling indien het niet mogelijk is om iets te doen aan de gevolgen van de vernietigde beslissing of het als onwettig verklaard feit.
- 14) Een spoedprocedure voorzien, die de mogelijkheid biedt om maatregelen te nemen ter bescherming van de klager of de medegedetineerde getuige die bang is voor mogelijke represailles: transfer naar een ander gesloten centrum, verandering van slaapzaal, van kamer of van vleugel...
- 15) Toestaan dat er dringende maatregelen genomen worden (verhoor van de klager, van eventuele getuigen...) indien de uitvoering van de verwijderingmaatregel nadert.
- 16) Uitdrukkelijk toestaan dat een klacht als gegrond kan worden verklaard, zelfs in de hypothetische situatie dat de indiener van de klacht het gesloten centrum verlaten heeft op het ogenblik dat de rechtsmacht uitspraak doet.
- 17) Aan de instantie die gelast is met de pogingen tot minnelijke schikking de keuze laten daar al dan niet een beroep op te doen, in functie van de aangeklaagde feiten en de eventuele dreiging van een verwijderingmaatregel.
- 18) Aan de rechtsmacht die gelast is met de behandeling van de klachten een termijn opleggen waarin ze uitspraak moet doen, waarbij die termijn rekening dient te houden met de realiteit van de gemiddelde duur van detentie in een gesloten centrum.
- 19) De rechtsmacht bij wie een klacht aanhangig werd gemaakt, verplichten deze door te geven aan de bevoegde overheden indien de klager strafrechtelijke feiten aanklaagt, ook als de beschuldigingen feiten betreffen die gebeurd zijn buiten het gesloten centrum.

Ter vergelijking: de basiswet geeft aan de Klachtencommissie de bevoegdheid om de klachten gegrond te verklaren indien de aangevochten beslissing in strijd is met een in de gevangenis geldend wettelijk voorschrift of met een bindende bepaling van een in België geldend verdrag of bij afweging van alle in aanmerking komende belangen, onredelijk of onbillijk moet worden geacht. Voorzover de klacht gegrond wordt verklaard, vernietigt de Klachtencommissie de beslissing, en kan ze de directeur opdragen, binnen een door haar bepaalde termijn, een nieuwe beslissing te nemen met inachtneming van haar

uitspraak; bepalen dat haar uitspraak in de plaats treedt van de vernietigde beslissing. De beslissing moet beogen de gevolgen van de vernietigde beslissing ongedaan te maken. Indien ze niet ongedaan gemaakt kunnen worden kan de Commissie een tegemoetkoming toekennen.

De Commissie kan de betwiste beslissing opschorten voor ze zich over de grond van de zaak uitspreekt. Beroep doen op een minnelijke schikking wordt overgelaten aan de keuze van de Klachtencommissie. Indien deze meent dat het opportuun is een minnelijke schikking voor te stellen of te organiseren, vertrouwt ze deze opdracht toe aan de maandcommissaris. De daaruit resulterende regeling leidt niet automatisch tot het intrekken van de klacht. De Commissie moet zo snel mogelijk uitspraak doen en uiterlijk 14 dagen nadat de klacht werd ingediend of de poging tot minnelijke schikking gefaald is.

PROCEDURELE WAARBORGEN

- 20) De organen die gelast zijn met de behandeling van de klachten toegang verlenen tot alle gedeeltes van het gesloten centrum en tot alle relevante administratieve ruimtes.
- 21) Aan de indiener van de klacht en diens raadsman toegang verlenen tot het dossier en de procedurestukken, en in het bijzonder tot de commentaren van de directie.
- 22) Tijdens het onderzoek van de klacht toelaten dat derden, medegedetineerden of andere mogelijke getuigen verhoord kunnen worden.
- 23) Toelating verschaffen aan de klager om zich te laten bijstaan door een advocaat of een vertrouwenspersoon.
- 24) Het onderzoek naar de ontvankelijkheid van de klacht toevertrouwen aan de rechtsmacht die gelast is met de behandeling ten gronde.
- 25) Het contradictoire karakter van de procedure versterken, door de klager die dat wenst te laten verschijnen in persoon of vertegenwoordigd door zijn raadsman en door indien nodig de hoorzitting te organiseren binnen het gesloten centrum.
- 26) Een beroepsinstantie invoeren en die de toelating geven om de klacht ten gronde te onderzoeken, zelfs indien de klager inmiddels het gesloten centrum verlaten heeft.
- 27) Indien de klacht mits een minnelijke schikking tot een goed einde werd gebracht, voorzien dat er aan de partijen van de regeling een proces-verbaal wordt bezorgd, dat er een exemplaar wordt bezorgd aan de gedetineerde, dat het PV een dwingende kracht heeft en dat de rechtsmacht die gelast is met de behandeling van de klachten ingelicht wordt over de inhoud van de regeling die getroffen werd.

Ter vergelijking: de basiswet laat aan de leden van de commissie van toezicht toe om toegang te hebben tot alle plaatsen in de gevangenis en alle boeken en documenten te raadplegen die betrekking hebben op de gevangenis, met inbegrip van stukken die persoonlijke inlichtingen over de gedetineerde bevatten. Ingevolge een klacht doet de directie haar opmerkingen gelden, die ter kennis van de gedetineerde worden gebracht. De gedetineerde kan zich laten bijstaan door een advocaat of door een vertrouwenspersoon. Hij mag zijn opmerkingen mondeling maken. Enkel de

Klachtencommissie is gemachtigd om beslissingen van onontvankelijkheid uit te spreken. De Klachtencommissie dient haar beslissingen te staven. De beslissingen van de Klachtencommissie zijn vatbaar voor een beroep voor de Beroepscommissie van de Centrale Raad, die de bevoegdheid heeft om over te gaan tot nieuwe onderzoeksmaatregelen en uitspraak te doen over de gegrondheid van de klacht. De klachtencommissie wordt ingelicht over de getroffen regeling ingeval van een minnelijke schikking.

TRANSPARANTIE

- 28) Voorzien dat aan een toezichtinstantie, die onafhankelijk is van de Dienst Vreemdelingenzaken en haar voogdijministerie, en aan instanties die gelast zijn met de behandeling van de klachten een kopie van de klacht wordt bezorgd en het volgende integraal wordt meegedeeld: de eventuele regeling na een minnelijke schikking, de beslissing ten gronde en de beslissing tot beroep, onder voorbehoud van een eventuele tegenkanting van de klager.
- 29) Een jaar- en werkingsverslag van het klachtensysteem voorzien dat binnen de Commissie «Binnenlandse Zaken» van de Kamer geschreven en gepresenteerd dient te worden, met vermelding van het aantal ingediende klachten, de inhoud, de aard van de genomen beslissingen, het dispositief van de ontvankelijk verklaarde beslissingen en de inhoud van de aanbevelingen en het gevolg dat eraan werd gegeven, met respect voor de klagers.

Bijlage 1.

Internationale normen inzake het klachtenrecht van personen die onderworpen zijn aan enige vorm van detentie of gevangenschap.

Principle 33 of the **Body of Principles for the Protection of All Persons under Any Form of Detention or Imprisonment**, as adopted by the General Assembly of the United Nations in its resolution 43/173 of December 9th 1988:

«1. A detained or imprisoned person or his counsel shall have the right to make a request or complaint regarding his treatment, in particular in case of torture or other cruel, inhuman or degrading treatment, to the authorities responsible for the administration of the place of detention and to higher authorities and, when necessary, to appropriate authorities vested with reviewing or remedial powers.

2. In those cases where neither the detained or imprisoned person nor his counsel has the possibility to exercise his rights under paragraph 1 of the present principle, a member of the family of the detained or imprisoned person or any other person who has knowledge of the case may exercise such rights.

3. Confidentiality concerning the request or complaint shall be maintained if so requested by the complainant.

4. Every request or complaint shall be promptly dealt with and replied to without undue delay. If the request or complaint is rejected or, in case of inordinate delay, the complainant shall be entitled to bring it before a judicial or other authority. Neither the detained or imprisoned person nor any complainant under paragraph 1 of the present principle shall suffer prejudice for making a request or complaint”.

United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners

Information to and complaints by prisoners

35.1) Every prisoner on admission shall be provided with written information about the regulations governing the treatment of prisoners of his category, the disciplinary requirements of the institution, the authorized methods of seeking information and making complaints, and all such other matters as are necessary to enable him to understand both his rights and his obligations and to adapt himself to the life of the institution.

2) If a prisoner is illiterate, the aforesaid information shall be conveyed to him orally.

36. 1) Every prisoner shall have the opportunity each week day of making requests or complaints to the director of the institution or the officer authorized to represent him.

2) It shall be possible to make requests or complaints to the inspector of prisons during his inspection. The prisoner shall have the opportunity to talk to the inspector or to any other inspecting officer without the director or other members of the staff being present.

3) Every prisoner shall be allowed to make a request or complaint, without censorship as to substance but in proper form, to the central prison administration, the judicial authority or other proper authorities through approved channels.

4) Unless it is evidently frivolous or groundless, every request or complaint shall be promptly dealt with and replied to without undue delay.

INHOUDSOPGAVE

DE KLACHTENCOMMISSIE DE VERANTWOORDELIJKE INSTANTIE VOOR DE BEHANDELING VAN KLACHTEN VAN DE GEDETINEERDEN IN DE GESLOTEN CENTRA

INLEIDING

VOORAFGAANDE OBSERVATIE

1. JURIDISCH KADER

1.1. Het bevoegdheidsdomein van het permanent secretariaat en van de Klachtencommissie

1.2. De ontvankelijkheidsvoorwaarden van de klacht

1.3. Organisatie en samenstelling van het Permanent secretariaat

1.4. Samenstelling van de Klachtencommissie

1.5. De rol van het permanent secretariaat

- Ontvangst en behandeling van de klachten*
- Beslissing over de ontvankelijkheid van de klachten*
- Minnelijke schikking tussen de betrokken partijen*
- Informatieplicht*
- Organisatie van het werk van de Commissie en bepaling van haar samenstelling*
- Samenstelling van het dossier op basis waarvan de Commissie de klacht zal behandelen*

1.6. De rol van de directies van de gesloten centra

1.7. De procedure voor de Klachtencommissie

1.8. De beslissingsmacht van de klachtencommissie

1.9. Impact van het indienen van een klacht op een beslissing tot verwijdering

1.10. Informatie over de klachtenprocedure

2. ELEMENTEN VOOR DE STATISTISCHE EVALUATIE

- 2.1. Aantal ingediende klachten*
- 2.2. Spreiding van de klachten over de diverse gesloten centra*
- 2.3. Soort beslissing dat genomen wordt ingevolge een klacht*
 - 2.3.1. Beslissingen genomen door het permanent secretariaat*
 - 2.3.2. Beslissingen genomen door de Commissie*
- 2.4. Redenen van de klachten*
- 2.5. Behandelingstermijnen van de klachten*

3. VASTSTELLINGEN EN ANALYSE

- 3.1. De toegankelijkheid van de klachtenprocedure*
 - 3.1.1. De informatie*
 - De informatiebrochure*
 - Het ter beschikking stellen van het Koninklijk Besluit*
 - Informatie tijdens de «intake »*
 - Een miskende en zelfs ongekende procedure*
 - 3.1.2. De wijze van aanhangigmaking*
 - Het gebrek aan permanenties*
 - De directie, verplichte tussenpersoon*
 - De schriftelijke procedure*
 - Uitsluiting van klachten die door derden werden ingediend*
- 3.2. De vertrouwelijkheid*
- 3.3. De taalaspecten*

Het Secretariaat

De Commissie

3.4. De termijnen

3.5. Onontvankelijke klachten

3.6. De procedure tot minnelijke schikking

3.7. Het onderzoek van de klacht

3.8. Perceptie van de mogelijke voordelen en de risico's voor de gedetineerden

3.9. Klachten die door de Klachtencommissie gegrond worden verklaard

3.10. De mogelijkheden tot beroep

4. BESLUITEN

5. AANBEVELINGEN

WAARBORGEN VOOR ONAFHANKELIJKHEID EN ONPARTIJDIGHEID

TOEGANKELIJKHEID VAN HET SYSTEEM

RELEVANTIE VAN HET SYSTEEM VANUIT HET STANDPUNT VAN DE KLAGER

PROCEDURELE WAARBORGEN

TRANSPARANTIE

Bijlagen